

HE 44/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Esityksen mukaan lakia muutettaisiin siten, että alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajennettaisiin. Voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutoikeudet kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi paikallisia pientuottajia koskeva poikkeus valmistuspaikalta tapahtuvaan käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien ulosmyyntiin. Ulosmyyntioikeus edellyttäisi voimassa olevan lain mukaista alkoholijuomien valmistajalle myönnettävää vähittäismyyntilupaa. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Lakimuutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia tuotteita valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Esityksellä parannettaisiin alkoholin pientuottajien mahdollisuutta tarjota tuotantopaikoillaan monipuolisempia matkailu- ja vierailukonsepteja. Esitys tukisi alkoholin pienvalmistajien lähiympäristön paikallistaloutta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	5
2.1 Nykytila	5
2.1.1 Lainsäädäntö	5
2.1.2 Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä ..	7
2.1.3 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys	9
2.1.4 Kotimaan lupajärjestelmä	11
3 Tavoitteet	12
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	14
4.2.1 Yleistä	14
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen	16
4.2.2.2 Vaikutukset Alkon asemaan	16
4.2.2.3 Vaikutukset yrityksiin	18
4.2.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	23
4.2.2.5 Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan	24
4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	24
4.3.1 Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen	24
4.3.2 Vaikutukset lapsiin ja nuoriin	24
4.3.3 Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon	25
4.3.4 Vaikutukset aluekehitykseen ja maaseutuun	26
5 Esityksen EU-oikeudenmukaisuus	28
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	31
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	31
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot	32
7 Lausuntopalaute	33
7.1 Lausuntokierroksella saatu palaute	33
7.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	39
8 Säännöskohtaiset perustelut	39
9 Lakia alemman asteinen sääntely	43
10 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset	43
11 Toimeenpano ja seuranta	43
12 Suhde muihin esityksiin	43
13 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	43
13.1 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus	43
13.2 Yhdenvertaisuus	45
13.3 Oikeus sosiaaliturvaan	47
13.4 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	47
13.5 Seuraamusmaksu	48

LAKIEHDOTUS.....	50
Laki alkoholilain muuttamisesta.....	50
LIITE.....	52
RINNAKKAISTEKSTI.....	52
Laki alkoholilain muuttamisesta.....	52

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esityksen tarkoituksena on laajentaa paikallisten alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia. Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan mahdollistetaan kaikille kotimaisille pien- ja käsityöläispanimoille, pientislaamoille ja viinitiloille niiden tuotteiden myynti valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaan enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottavat käsityöläispanimot voivat myydä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisolutia vähittäismyyntiluvalla valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Sama oikeus koskee tilaviinin valmistajia, jotka voivat saada vähittäismyyntiluvan enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville marja- ja hedelmäviineille. Lisäksi kuka tahansa alkoholijuomien valmistusluvan haltija voi saada vähittäismyyntiluvan valmistuspaikan yhteyteen käymisteitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyntiin valmistuspaikalta.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä.

Hallituksen esityksen suomenkielinen lausuntokierros järjestettiin 19.12.2025-13.2.2026 ja ruotsinkielinen lausuntokierros 14.1.-25.2.2026. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fisivustolla, ja lausuntoa pyydettiin esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, toimialaa edustavilta järjestöiltä, elinkeinoelämän edustajilta sekä kansanterveysjärjestöiltä. Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=STM101:00/2024>.

Esitys on notifioitu Euroopan komissiolle 22.12.2025 avoimuusdirektiivin 2015/1535 mukaisesti. Direktiivin mukainen odotusaika päättyi 23.3.2026. Espanja toimitti 19.3.2026 esitykseen huomautuksia. Huomautukset eivät pidennä odotusaikaa, mutta direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on otettava esitetyt huomautukset myöhemmässä teknisen määräyksen valmistelussa mahdollisuuksien mukaan huomioon. Huomautuksissaan Espanja pyysi Suomen viranomaisia selkeyttämään tavoitetta ja perustetta vuosituotannon raja-arvon asettamiselle 100 000 litraan puhdasta alkoholia sekä puhtaan alkoholin määrän laskentamenetelmää. Esitystä on lausuntokierroksen jälkeen täydennetty siten, että jaksossa 6.1 on kuvattu, millä perusteella vuosituotantorajaksi on määritelty 100 000 litraa puhdasta alkoholia.

Espanjan huomautuksen perusteella puhtaan alkoholin laskentakaava on esitetty 17 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Ehdotus tulee ilmoittaa erikseen myös palveluista sisämarkkinoilla annetun direktiivin 123/2006/EY mukaisessa ilmoitusmenettelyssä komissiolle ja muille jäsenvaltioille, koska ehdotuksessa asetetaan direktiivin 15 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaisia vaatimuksia, joilla tietyn toiminnan aloittaminen sallitaan vain tietyille palveluntarjoajille. Palveludirektiivin mukaisen ilmoituksen tekemiselle ei ole määräaika. Se voidaan tehdä säädöksen ollessa vasta luonnosvaiheessa tai jo hyväksytystä säädöksestä. Ilmoituksen tekeminen ei estä jäsenvaltioita hyväksymästä kyseisiä säännöksiä. Komissio ja muut jäsenvaltiot voivat kommentoida tehtyä ilmoitusta kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä.

Lainsäädännön arviointineuvosto julkaisi esitysluonnoksesta lausuntonsa 24.3.2026, ja lausunto on luettavissa arviointineuvoston internetsivuilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/-/alkoholilain-muutosten-vaikutuksia-on-arvioitu-monipuolisesti>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Alkoholilaki

Alkoholilain (1102/2017) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään lain 17 §:ssä. Pykälän mukaan käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Myyntipaikkana voi olla joko elintarvikeliike, myymäläauto tai -vene, anniskelupaikka tai valmistuspaikan yhteydessä oleva myymälä.

Alkoholiyhtiöllä on pääsäännön mukaan yksinoikeus käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Pääsäännöstä on poikkeukset 17 §:ssä tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupien osalta. Tilaviini määritellään lain 3 §:n 1 momentin 14 kohdassa, jonka mukaan tilaviinillä tarkoitetaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa. Käsityöläisluella tarkoitetaan 3 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia

etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia.

Edellä mainitun tilaviiniä koskevan määritelmän mukaisesti tilaviini on alkoholijuomaa, joka on valmistettu marjoista, hedelmistä tai muista kasvinosista paitsi rypäleistä tai viljatuotteista. Rypäleviinit ovat siis nimenomaisesti jätetty tilaviinin määritelmän ulkopuolelle. Tilaviiniä ja käsityöläisolutta koskevat poikkeukset mahdollistavat sen, että enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää tilaviiniä sekä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää käsityöläisolutta voidaan myydä niiden valmistuspaikassa. Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Kyse on rajatusta poikkeuksesta Alkon vähittäismyyntimonopoliin. Sen lisäksi, että vähittäismyynti on sidottu valmistuspaikan välittömään yhteyteen tai läheisyyteen, on tilaviinien ja käsityöläisoluiden tuotantomääriä rajoitettu. Lain 3 §:ssä olevien käsityöläisoluiden ja tilaviinien määritelmien mukaisesti tilaviiniä voidaan valmistaa kalenterivuoden aikana enintään 100 000 litraa ja käsityöläisolutta 500 000 litraa. Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntipaikassa voidaan myydä myös muita kuin luvanhaltijan valmistamia käymisteitse valmistettuja enintään 8 % vahvuisia ja muulla tavoin valmistettuja enintään 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia.

Tilaviini- ja käsityöläisoluita koskevat poikkeukset eroavat muista Alkon vähittäismyyntimonopoliin tehdyistä poikkeuksista, sillä ne koskevat vain alkoholijuoman valmistajaa. Tilaviini- ja käsityöläisoluiden muista poikkeavat vähittäismyyntiluvat on katsottu mahdollisiksi monopolin ja EU-oikeuden näkökulmasta, sillä poikkeukset ovat rajattuja ja pienimuotoisia. Niin sanotusta tilaviinipoikkeuksesta säädettiin alun perin vuoden 1994 alkoholilaissa (1143/1994). Poikkeusta Alkon vähittäismyyntimonopoliin merkinnyttä tilaviinien vähittäismyyntioikeutta enintään 13 % asti perusteltiin alun perin erityisesti sillä, että toiminta olisi rajattua ja käsiteollista, ja näiden tuotteiden valmistaminen ja myyminen liittyi läheisesti maaseudun puutarhatuotantoon ja maatilamatkailuun.

Käsityöläisoluuet puolestaan tuotiin alkoholilakiin vuoden 2017 uudessa alkoholilaissa. Alkoholilain mukaan tilaviinien osalta niiden valmistuksen ja myynnin pitää tapahtua maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Samanlaista vaatimusta ei ole käsityöläisoluen osalta, mutta alkoholilain 17 §:n mukaisesti vähittäismyyntilupa tilaviineille ja käsityöläisoluille voidaan myöntää kyseisten alkoholijuomien valmistajalle valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Lisäksi alkoholilaissa asetetaan käsityöläispanimoiden toiminnalle vaatimuksia muutoin muun muassa sen osalta, että toiminnan tulee olla tilaviinien tuotannon tapaan rajallista (enintään 500 000 litraa vuodessa), ja se koskee vain perinteisiä ja käsityövaltaisia oluita. Uuden alkoholilain esitöissä¹ on myös todettu, että käsityöläisoluuta koskeva poikkeus Alkon vähittäismyyntimonopoliin on tilaviinipoikkeuksen mukaisesti rajoitettu sellaiseen

¹ HE 100/2017 vp.

tuotantomäärään, joka osoittaisi toiminnan olevan rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan alkoholilain 17 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa, että tilaviinin ja käsityöläisoluen valmistusluvan haltijalla saisi ehdotuksen mukaan olla ainoastaan yhteen vähittäismyyntipaikkaan oikeuttava vähittäismyyntilupa. Käytännössä omien tuotteiden rajatulla myynnillä on tarkoitettu esimerkiksi tuote-esittelyn luonteista myyntiä valmistuspaikan esittelykierroksen päätyttyä.

Edellä esitetyn mukaisesti voimassa olevan lain mukaiset vähittäismyyntiin tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset rajaavat muun muassa vuosittaisten enimmäistuotantomäärien perusteella toiminnan pienimuotoiseksi ja rajalliseksi.

Pienpanimoa tai pientislaamaa ei ole määritelty alkoholilaisa.

Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta

Alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 9 §:ssä säädetään pienpanimoita koskevasta veroalennuksesta. Pykälässä säädetään erilaisista alkoholijuomaveron alennuksen tasoista, jotka riippuvat panimon vuosittaisesta tuotantomäärästä. Näin ollen pienpanimo määritellään verolainsäädännössä. Pienpanimolla tarkoitetaan oikeudellisesti ja taloudellisesti muista panimoista riippumatonta panimoa, joka toimii fyysisesti erillään muista panimoista eikä harjoita lisenssivalmistusta ja jonka kalenterivuoden aikana tuottaman oluen määrä on enintään 15 000 000 litraa. Sääntely perustuu EU-oikeuteen (alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettu neuvoston direktiivi 92/83/ETY, nk. rakennedirektiivi). Rakennedirektiivissä säädetään muun muassa alkoholijuomaryhmittäin, millaiset veroporrastukset ovat mahdollisia ja millaisia veronalennuksia tai verovapautuksia jäsenvaltioiden tulee tai on mahdollista halutessaan myöntää.

Rakennedirektiivin 22 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta myöntää pientislaamoille valmisteveroalennuksia. Pienellä tislaamolla tarkoitetaan direktiivin mukaan tislaamaa, joka on oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumaton muista tislaamoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, ja joka tuottaa enintään 1000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa. Suomen alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa ei ole säädetty pientislaamoita koskevasta valmisteveroalennuksesta.

2.1.2 Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä

Korkein hallinto-oikeus on arvioinut tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyyttä ennakkopäätöksessään KHO:2000:18. Tapauksessa anniskeluluvan haltija oli myynyt anniskelupaikassa toisesta EU:n jäsenvaltiosta tuotuja rypälewiinejä ulos asiakkaiden mukaan vietäväksi. Tämän seurauksena yhtiön anniskelulupa oli peruutettu määräajaksi. Yhtiö oli valituksessaan vedonnut alkoholilain vähittäismyyntiä ja tilaviinipoikkeusta koskevien säännösten olevan EU-oikeuden vastaisia, kun toisessa jäsenvaltiossa valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyynti oli kielletty muussa kuin alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikassa, samalla kun kotimaisen tilaviinin vähittäismyyntiä voitiin harjoittaa luvan perusteella myös muualla eli tilaviinin valmistuspaikan välittömässä tai läheisessä yhteydessä. Korkein hallinto-oikeus totesi ratkaisussaan, että vaikka alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskeva kansallinen sääntely suosii kotimaista tilaviiniä suhteessa siihen rinnastettavaan ulkomailta tuotuun viiniin, jota valittajayhtiö oli ilmoittanut tuovansa Suomeen toisesta jäsenvaltiosta, valittaja ei voinut vedota siihen, että EU-oikeus edellyttäisi anniskelupaikassa voitavan harjoittaa viinin vähittäismyyntiä ulosvietäväksi siten kuin yhtiö tässä asiassa sitä oli harjoittanut. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan EU-oikeus

ei sellaisenaan kiellä alkoholijuomien vähittäismyynnin monopolia eikä myöskään lupajärjestelmiä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että tilaviininkin vähittäismyynti edellyttää lupaa ja sen myyntiä koskevat useat rajoitukset. Korkein hallinto-oikeus ratkaisi asian kansallisten säännösten nojalla, ja hylkäsi yhtiön esittämän ennakkoratkaisupyynnön ja valituksen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä KHO:2003:14 oli kyse tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyydestä suhteessa toisesta jäsenvaltiosta tuodun viinin aiottuun myyntiin. Kyseisessä tapauksessa päivittäistavarakauppaketju oli hakenut tilaviinin vähittäismyyntilupaa erääseen myymäläänsä, jossa oli tarkoitus myydä enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ulkomaisia viinejä. Lupaviranomainen oli hylännyt hakijan lupahakemuksen muun muassa sillä perusteella, että tapahtuma-aikaan voimassa olleen alkoholilain 14 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin vähittäismyyntilupa voitiin myöntää vain tilaviinin valmistajalle. Korkein hallinto-oikeus katsoi ratkaisussaan, että vaikka tilaviiniä koskeva poikkeus viinin vähittäismyyntimonopolista merkitsee, että toisesta jäsenvaltiosta tuotavan viinin myyntiä kohdellaan huomattavasti enemmän kuin kotimaisen tilaviinin myyntiä, ei vähittäismyyntilupaa ulkomaiselle viinille hakenut yhtiö voinut kuitenkaan rajoitettuun tilaviinipoikkeukseen vedoten vaatia suoraan sellaisen vähittäismyynnin toteuttamista, joka tarkoittaisi olennaisesti laajempaa poikkeusta sinänsä sallitusta vähittäismyyntimonopolista. KHO:n mukaan näin ollen yhtiölle ei voitu asiassa myöntää vähittäismyyntilupaa, ja yhtiön valitus hylättiin.

Tilaviinin vähittäismyyntiluvan EU-oikeudellista hyväksyttävyyttä on käsitelty EU-tuomioistuimen tuomiossa C-198/14 Visnapuu, sen pohjalta annettussa Helsingin hovioikeuden ratkaisussa R 12/2908 ja lopulta samassa asiassa korkeimman oikeuden antamassa ennakkopäätöksessä KKO:2018:49. Tilaviinejä koskeva lupajärjestelmä laajennettiin vuonna 2018 voimaan tulleessa uudessa alkoholilaissa koskemaan myös käsityöläisöluita. Edellä mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa arvioitiin myös käsityöläisölujen vähittäismyyntiluvan yhteensopivuutta EU:n lainsäädännön kanssa. Visnapuu-tapauksessa oli kyse siitä, että virolainen yrittäjä piti kesällä 2009 yllä internetsivustoa, jonka kautta suomalaisilla kuluttajilla oli mahdollisuus ostaa alkoholijuomia ja saada tuotteet kotiin kuljetettuna Suomeen. Yrittäjä oli itse kuljettanut tuotteet kuluttajille. Yhtiöllä ei ollut tuolloin voimassa olleen alkoholilain (1143/1994) 14 §:ssä tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa. Käräjäoikeus oli tämän vuoksi tuominnut vastaajan alkoholirikoksesta vankeusrangaistukseen.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. SEUT 36 artiklan mukaan se, mitä 34 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja muun muassa yleisen järjestyksen kannalta tai ihmisten terveyden ja elämän suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.

EU:n tuomioistuin totesi edellä mainitussa Visnapuu-tuomiossaan, että tuolloin voimassa ollut alkoholilain mukainen tilaviinin vähittäismyyntilupajärjestelmä voisi johtaa käymisteitse valmistettujen enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien kotimaisen tuotannon suojelemiseen, sillä kyseistä poikkeusta Alkon vähittäismyyntimonopoliin voitiin soveltaa vain Suomeen sijoittautuneiden alkoholijuomien valmistajien hyväksi. Tuomioistuimen mukaan tällaisen vaikutuksen olemassaolo ei kuitenkaan riitä päätelmään, jonka mukaan kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden varsinaisen tarkoitus olisi sivuutettu ja että niitä käytettäisiin siten, että muista jäsenvaltioista

peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla. Suomen hallitus oli perustellut tilaviinipoikkeusta SEUT 36 artiklan mukaisten kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden lisäksi sillä, että tilaviiniä koskevan lupajärjestelmän tarkoituksena on edistää matkailua siltä osin kuin järjestelmällä on tarkoitus antaa rajalliselle määrälle Suomeen sijoittautuneille alkoholijuomien valmistajille, jotka käyttävät perinteisiä käsiteollisuusmenetelmiä, mahdollisuus myydä tuotantoaan itse tuotantopaikalla. EU:n tuomioistuin antoi kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen, eli tässä tapauksessa Helsingin hovioikeuden tehtäväksi arvioida kaikkien asian kannalta merkityksellisten tosiseikkojen tai oikeudellisten seikkojen perusteella, oliko kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset olivat vedonneet, varsinainen tarkoitus sivuutettu ja käytettiinkö niitä siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

Helsingin hovioikeus katsoi ratkaisussaan R 12/2908, etteivät kotimaiset marja- ja hedelmäviinit tuoteryhmänä kilpaile perinteisten viinirypäleistä valmistettujen viinien kanssa, ja että kotimaisten tilaviinien myynti on niin pienimuotoista ja paikallista ja näin ollen niin rajallista, ettei tällä vähittäismyyntimonopolipoikkeuksella voida katsoa olevan kotimaisen tuotannon suosimistarkoitusta, eikä se ole myöskään mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus. Asia eteni korkeimpaan oikeuteen, jossa ratkaisussa KKO:2018:49 korkein oikeus totesi, että tilaviinien tuotantomäärä on pieni (vuonna 2016 yhteensä 200 000 litraa), ja niiden myynti tapahtuu suoraan valmistustilalta. Näihin syihin vedoten korkein oikeus piti selvänä, että tilaviinejä koskevaa lupajärjestelmää ei ole käytetty siihen, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia alkoholijuomia syrjittäisiin ja kotimaista tuotantoa välillisesti suosittaisiin.

Käsityöläisöluiden osalta korkein oikeus katsoi, ettei uuteen vuoden 2017 alkoholilakiin tuotua vähittäismyyntipoikkeuksen laajennusta käsityöläisöluita koskien ollut aihetta pitää EU-oikeuden kannalta merkityksellisenä muutoksena. Korkein oikeus perusteli kantaansa sillä, että sekä tilaviinien että käsityöläisöluiden vähittäismyynti on alueellisesti rajattua ja suhteellisen pienimuotoista. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että tilaviiniä koskeva vähittäismyyntilupajärjestelmä ei ollut ristiriidassa SEUT 34 ja 36 artiklan kanssa.

2.1.3 Alkoholien kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholien käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiö Alko Oy:llä on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Lisäksi vuonna 2024 eduskunta hyväksyi lain (305/2024), jonka mukaan käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia voidaan myydä vähittäismyynnissä.

Alkoholijuomien suurin myyntikanava Suomessa on vähittäismyynti elintarvikeliikkeissä, kioskeissa ja liikenneasemilla noin 52 prosentin osuudella alkoholien tilastoidusta kulutuksesta. Vuonna 2024 Alkon osuus alkoholien tilastoidusta kulutuksesta oli noin 36 prosenttia ja vähittäismyynnistä noin 41 prosenttia. Vuonna 2024 Alkon myynti laski edellisvuodesta noin 8,4 prosenttia (100 % alkoholina) samalla kun tilastoitu kulutus yhteensä laski noin 2,6 prosenttia. Samalla kun vapautettujen tuotteiden myynti on laskenut, on muutos saattanut

vaikuttaa myös muiden tuotteiden myyntiin Alkossa, sillä tarve Alkossa asioimiselle on vähentynyt. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän selvityksen perusteella viinien ja väkevien alkoholijuomien myynti vaikuttaa vähentyneen kesällä 2024 enemmän kuin alkuvuodesta tai aiempina vuosina. Tämä voisi viitata siihen, että vuoden 2024 uudistus on vähentänyt myös muiden kuin vapautettujen tuotteiden myyntiä Alkossa².

Suomessa alkoholin kokonaiskulutus kolminkertaistui vuodesta 1960 vuoteen 2005, jolloin alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti oli 12,1 litraa sataprosenttista alkoholia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä alkoholin kokonaiskulutus laski noin viidenneksellä (kuvio 1). Useat alkoholiveron korotukset ja vuoden 2008 jälkeen pitkään jatkunut talouden laskusuhdanne myötävaikuttivat tähän kehitykseen voimakkaasti. Vuonna 2024 alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneeltä kohti oli 8,3 litraa 100-prosenttista alkoholia.³ Kokonaiskulutus laski 4,4 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna.

Samoin työikäisillä sekä humalajuominen että alkoholin riskikulutus vähenivät viime vuosikymmenellä. Eläkeikäisillä humalajuomisen trendi taas pysyi melko tasaisena, mutta riskijuominen lisääntyi. Alaikäisten suomalaisnuorten laskeva alkoholin käyttö on jatkunut vuosituhannen vaihteesta saakka lähes yhtäjaksoisesti.

Alkoholihaittojen kehitys on pääpiirteissään seurannut kokonaiskulutuksen muutoksia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä kuolleisuus alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen väheni voimakkaasti, jopa voimakkaammin kuin kokonaiskulutus (kuvio 1). Alkoholikuolleisuuden pitkään jatkunut voimakas laskeva trendi taittui vuonna 2018. Vaikka alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan myös vuonna 2018 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen, eivät alkoholikuolemat ole vähentyneet odotusten mukaisesti samassa suhteessa. Tämä voi viitata siihen, että alkoholia paljon käyttävät, joille alkoholinkulutus on voinut jo aiheuttaa esimerkiksi vaurioita maksassa, ovat lisänneet alkoholijuomien kulutusta muita kuluttajia enemmän uudistuksen jälkeen. Toisaalta alkoholihaittojen lisääntyminen vaikuttaa painottuneen eri demografisiin ryhmiin kuin vapautettujen tuotteiden kulutuksen lisääntyminen. Tämä voisi viitata siihen, että alkoholihaittojen laskutrendin taittumisen taustalla on ollut jokin muu syy kuin vuoden 2018 alkoholilain uudistus⁴. Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen lisäksi koronapandemiaan liittyvä alkoholin ongelmien kärjistyminen on voinut lisätä alkoholihaittoja erityisesti vuonna 2020. Vuonna 2021 alkoholikuolleisuus puolestaan laski 4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna, mikä osoittaa, että alkoholikuolleisuudessa on, vuodesta riippuen, vaihtelua. Vuonna 2024 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 594 henkilöä. Kuolleita oli 133 vähemmän kuin vuonna 2023.

Huolimatta tutkimustuloksesta, jonka mukaan vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen jälkeen suurituloiset lisäsivät uusien juomien ostoja enemmän kuin pienituloiset, vuosina 2017–2019 alkoholikuolleisuus kasvoi erityisesti miesten kolmessa alimmassa

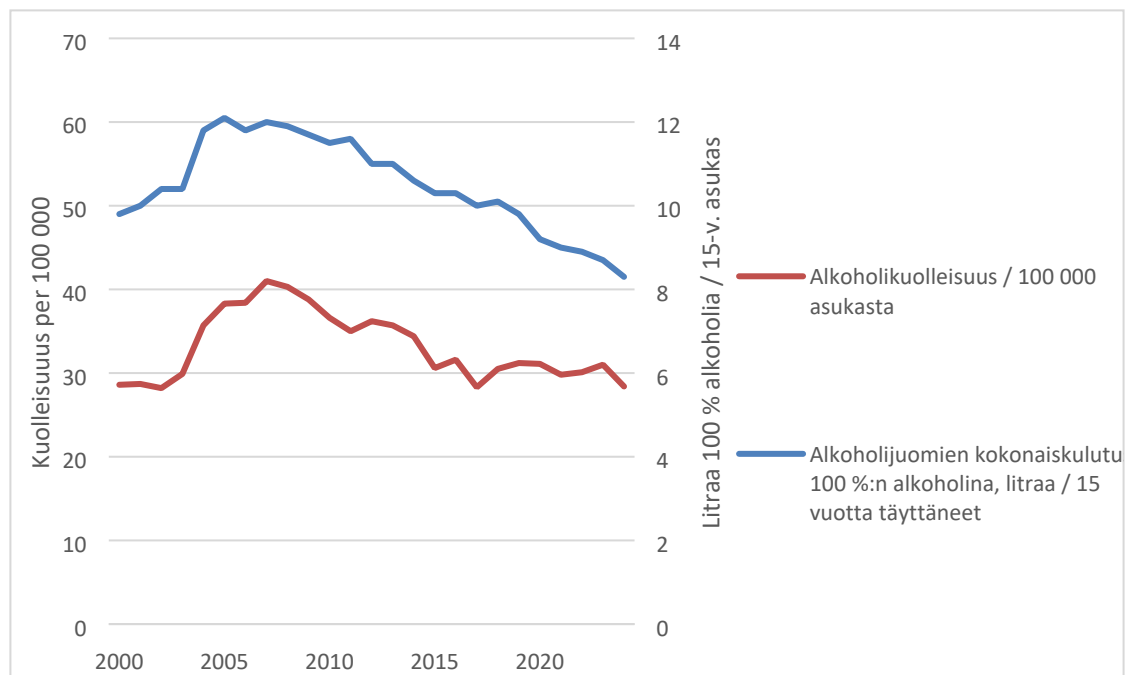
² KKV: Viinien myynnin vapauttamisesta päätettäessä on ratkaistava myös väkevien myynnin tulevaisuus, tiedote 18.3.2025. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-viinien-myyntin-vapauttamisesta-paatettaessa-on-ratkaistava-myos-vakevien-myyntin-tulevaisuus/>

³ Alkoholijuomien kulutus 2024. Tilastoraportti 29/2025, THL 13.5.2025. <https://www.julkari.fi/handle/10024/151497>

⁴ Vuoden 2018 alkoholilakiuudistuksen jälkiarviointi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusraportteja 4/2024, KKV 2024. <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/vuoden-2018-alkoholilakiuudistuksen-jalkiarviointi-tutkimusraportteja-4-2024/>

tuloviidenneksessä (+18–19 %). Alkoholikuolleisuuden eriarvoisuus on siis lisääntynyt vuoden 2017 jälkeen.

Kuvio 1. Alkoholiperäisten tautikuolemien ja alkoholimyrkytyskuolemien määrä väestön 100 000 kohti sekä alkoholin kokonaiskulutus vuosina 2000–2024.

2.1.4 Kotimaan lupajärjestelmä

Kuten edellä on todettu, alkoholilain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulu- tusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholilaki rakentuu lupajärjestelmälle, joka mahdollistaa alkoholijuomien kaupan valvomi- sen niiden valmistuksesta tukkumyynnin kautta vähittäismyyntiin ja anniskeluun saakka. Alkoholilaisissa säädetään muun muassa vähittäismyynnissä noudatettavista luovutuskielloista. Näin ollen alkoholijuomaa ei saa myydä esimerkiksi alaikäisille tai vahvasti päihtyneille henkilöille. Lisäksi alkoholijuomien myyntiaikoja on rajoitettu. Alkon vähittäismyyntimonopoliin tehtyjen tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusten osalta niiden hyväksyttävyyttä on perusteltu muun muassa sillä, että laissa säädetyt edellytykset toiminnalle osoittavat toiminnan olevan pienimuotoista ja rajattua.

Alkoholilain mukaisen alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan ja valmistusluvan myöntää hakemuksesta Lupa- ja valvontavirasto (Lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2026 lukien). Suomessa on voimassa olevia alkoholijuomien valmistuslupia 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Alkoholijuomien valmistuslupa on valmistuspaikkakohtainen, eli yhdellä alkoholijuomia valmistavalla yrityksellä voi olla useampi valmistuslupa. Lupaa hakiessa hakijan on eriteltävä alkoholijuomatuoteryhmät, joita valmistuslupa koskee. Jos hakijan

käytössä oleva osaaminen tai laitteet eivät ole soveltuvia kaikkien alkoholijuomien valmistamiseksi, voi lupaviranomainen rajoittaa valmistusluvan koskemaan vain tiettyjä alkoholijuomia.

Taulukko 1. Alkoholijuomien valmistusluvut (tilanne 28.4.2025)⁵

	Lupien määrä	Valmistaneiden määrä v. 2024	Valmistusmäärä litroina (kaikki alkoholijuomat) v. 2024
Panimo	146	107	alle 500 000 litraa: 98, joista alle 100 000 litraa 81 yli 500 000 litraa: 9
Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	125	54	alle 100 000 litraa: 47, joista alle 10 000 litraa 35 yli 100 000 litraa: 7
Alkoholijuomien valmistus sekoittamalla	139	43	alle 100 000 litraa: 35, joista alle 10 000 litraa 21 yli 100 000 litraa: 8
Tislaamo ⁶	49	49	alle 100 000 litraa: 45, joista alle 10 000 litraa 40 yli 100 000 litraa: 4

Alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen valmistusluvan haltijalle myönnettyjä vähittäismyyntilupia on voimassa 117 kappaletta. Näistä 72:ssa on lupa enintään 12-prosenttisten käsityöläisöluiden vähittäismyyntiin ja 33:ssa lupa enintään 13-prosenttisten tilaviinien vähittäismyyntiin.⁷ Alkoholilain 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisia käymisteitse valmistettujen enintään 8-prosenttisten alkoholijuomien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntilupia valmistuspaikkojen yhteydessä on 12 kappaletta. Vuonna 2024 valmistuspaikkojen yhteydessä toimivista vähittäismyyntipaikoista myytiin alkoholia noin 770 000 litraa.

⁵ Yhdessä valmistusluvassa voi olla useampi tuoteryhmä.

⁶ Toimijat, jotka valmistavat alkoholijuomia tislaamalla.

⁷ Tilanne 8.12.2025.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen sekä luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle.

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajennettaisiin. Esityksellä parannettaisiin kotimaisten alkoholivalmistajien elinkeinotoiminnan edellytyksiä laajentamalla myyntikanavia ja mahdollistamalla kokonaan uusille toimijoille, kuten pientislaamoille, niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Esityksellä parannettaisiin kuluttajien ostomahdollisuuksia ja valinnanvapautta, kun kuluttajat voisivat jatkossa ostaa valmistuspaikalla tapahtuvan vierailun päätteeksi mukaan paikan päällä valmistettuja alkoholijuomia. Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää erityisesti maaseutu- ja aluematkailua ja turismia sekä vahvistaa maaseudun elinvoimaisuutta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Alkoholilaisissa mahdollistettaisiin paikallisille pientuottajille niiden valmistamien tuotteiden myynti valmistuspaikoilta vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutoikeudet kumottaisiin, ja jatkossa laissa määriteltäisiin yksi pientuottajia koskeva poikkeus valmistuspaikalta tapahtuvaan käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien ulosmyyntiin. Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluisivat enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna kalenterivuoden aikana tuottavat valmistajat. Kyseinen puhtaana alkoholina laskettava vuosituotannon enimmäislitramäärä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholijuomaa voisi valmistaa enintään noin 830 000 litraa vuodessa. Pelkästään väkevää, 40 % vahvuista alkoholijuomaa voisi puolestaan valmistaa enintään 250 000 litraa vuodessa. Puhtaana alkoholina laskettava vuosituotantoraja riippuisi siis siitä, miten vahvoja valmiita alkoholijuomia valmistaja tuottaisi. Valmistuspaikalta saisi myydä kalenterivuoden aikana käymisteitse valmistettuja yli kahdeksan prosenttisia ja muulla tavoin valmistettuja yli 5,5 prosenttisia alkoholijuomia enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Tämä olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän monopolin alaisten tuotteiden keskimääräinen vuosimyynä, joka on noin 29 000 litraa puhdasta alkoholia.

Vähittäismyyntioikeuden edellytyksenä olisi, että tyypillinen osa alkoholijuoman tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Lisäksi vähittäismyyntioikeutta rajattaisiin siten, että alkoholijuomien valmistaja saisi harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Esityksessä ehdotettava alkoholijuomien tuottajia koskeva laajennettu ulosmyyntioikeus edellyttäisi voimassa olevan lain mukaista alkoholijuomien valmistajalle myönnettävää vähittäismyyntilupaa. Näin ollen valmistuspaikoilta tapahtuvaan vähittäismyyntiin sovellettaisiin alkoholilain yleisiä vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä. Siten toiminnassa

tulisi noudattaa esimerkiksi ikäraja- ja päihtymyskontrollia, eli alkoholijuomia ei saisi luovuttaa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle. Lisäksi valmistuspaikkojen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä olevista myymälöistä voitaisiin myydä alkoholijuomia yleisen vähittäismyynnin aukioloaikojen mukaisesti eli kello 9–21 välillä. Ulosmyyntioikeus koskisi vain itse tuotantopaikalla tapahtuvaa myyntiä suoraan kuluttajille mukaan otettavaksi, eli poikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholijuomia ei voisi myydä toimituksella.

Lakimuutoksen myötä esimerkiksi pientislaamot saisivat mahdollisuuden myydä niiden valmistamia väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille vähittäismyyntiluvalla. Voimassa olevan lain mukaisten tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusten kumoamisen myötä esimerkiksi nykyiset tilaviinin valmistajat voisivat ehdotettavan laajennetun ulosmyyntioikeuden nojalla jatkossa myydä tuotantopaikalta ulos myös rypäleistä valmistettua viiniä marja- ja hedelmäviinien lisäksi sekä esimerkiksi tilalikköörejä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia. Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan alkoholijuomien valmistus työllisti vuonna 2024 suoraan noin 2 200 henkilöä.

Esityksellä olisi positiivisia taloudellisia vaikutuksia alkoholijuomia valmistaville yrityksille, kun jatkossa yhä useammalla yrityksellä olisi oikeus myydä valmistamiaan tuotteitaan suoraan kuluttajille valmistuspaikalta. Esitys hyödyttäisi esimerkiksi pientislaamoita, jotka voisivat jatkossa myydä valmistamiaan väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikkojen yhteydessä sijaitsevista myymälöistä. Pientislaamoille muutos olisi erityisen merkittävä suhteessa nykytilaan, sillä pientislaamot ovat nykyisin voineet myydä valmistamiaan tuotteita suoraan kuluttajille pääosin vain Alkossa. Esityksestä hyötyisi välittömästi myös muutama sellainen panimo tai muu alkoholijuomien valmistaja, jotka eivät ole täyttäneet voimassa olevan lain mukaisia edellytyksiä käsityöläisoluen tai tilaviinin vähittäismyyntiluvulle. Esitys hyödyttäisi myös voimassa olevan lain mukaisia tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntiluvan haltijoita, sillä ehdotetussa laissa luovuttaisiin tilaviinin ja käsityöläisoluen määritelmistä, jotka ovat nykyisellään erittäin tiukat. Voimassa olevan lain mukaisissa tilaviinin ja käsityöläisoluen määritelmässä luetellaan esimerkiksi sallitut ainesosat, joita tuotteessa voi käyttää, eli esimerkiksi tilaviinipoikkeus ei nykyisellään koske rypäleistä valmistettuja viinejä. Jatkossa tilaviinin valmistajat voisivat myydä ulos tuotantopaikoilta myös rypäleviinejä. Koska Suomi ei kuulu EU:n viinintuottajamaihin, täällä valmistettua rypäleviiniä ei saa EU-lainsäädännöstä johtuen kutsua viiniksi, vaan kyseisiä alkoholijuomia on kutsuttava esimerkiksi viinirypäleistä käymisteitse valmistetuksi miedoksi alkoholijuomaksi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy kuitenkin kirjaus Suomen hakeutumisesta EU:n viinintuottajamaiden luetteloon. Kyseisen hankkeen valmistelu on vireillä maa- ja metsätalousministeriössä. Esitys ei asettaisi ulkomaisia toimijoita kotimaisia heikompaan asemaan, sillä ulkomaiset toimijat saisivat myydä tuotteitaan eduskunnassa käsitellyssä olevan lakiesityksen mukaisessa etämyyntimenettelyssä (HE 131/2025).

Esityksellä ei olisi todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia alkoholin kokonaiskulutukseen Suomessa. Alkoholijuomien valmistuspaikan yhteydessä tapahtuva vähittäismyynti muodostaa hyvin pienen osan alkoholin kokonaismyynnistä Suomessa. Vuonna 2024 alkoholijuomien

valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyynnistä Suomessa.

Esitys kaventaisi Alkon monopoliasemaa, kun valmistuspaikoilta voitaisiin myydä nykyään ainoastaan Alkon monopolin piiriin kuuluvia alkoholijuomia. Tällä voisi olla jossain määrin vaikutusta Alkon markkinaosuuteen ja siihen, miten oikeutettuna Alkon monopolia pidetään. Toisaalta alkoholijuomien valmistajille ehdotettu ulosmyyntioikeus poikkeaisi jatkossakin luonteeltaan perinteisestä vähittäismyynnistä, ja todennäköisesti vain hyvin pieni osuus kaikista yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Tämä vähentäisi niitä negatiivisia vaikutuksia, joita esityksellä olisi Alkon asemaan.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinaan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10 kesäkuuta 2024. Laki sallii aiempaa vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynnin luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Tammikuusta 2024 voimaan tulleet muutokset alkoholijuomaverossa (HE 37/2023) laskevat oluen verotusta ja korottavat yli 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä väli tuotteiden ja etyylialkoholijuomien alkoholiveroa. Väkevien alkoholijuomien valmisteveroa korotetaan vuosina 2025–2027 ennustetun kuluttajahintaindeksin kehityksen mukaisesti. Lisäksi alkoholijuomien toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia koskeva hallituksen esitys (HE 131/2025 vp) annettiin eduskunnalle 25.9.2025 ja se on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä. Esityksessä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus vähittäismyyntipaikoista ja Alkosta suoraan kuluttajalle tämän haluamaan paikkaan. Lisäksi esityksessä mahdollistettaisiin väkevien alkoholijuomien markkinointi verkossa, kuten sosiaalisessa mediassa, ja suoratoistopalveluissa. Esityksessä lakiin tuotaisiin yksiselitteiset säännökset suomalaisten oikeudesta ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltiosta ja ETA-maista.

Kun tarkastellaan hallituksen koko alkoholipolitiikkaa hallituskaudella toistaiseksi, voidaan sen nähdä sisältäneen alkoholin kokonaiskulutuksen näkökulmasta sekä alkoholin kulutusta todennäköisesti lisääviä toimia (vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä, alkoholijuomien toimitus, väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin salliminen) että alkoholin kulutusta todennäköisesti kokonaisuutena laskevia veromuutoksia. Aikaisempien hallituskaudella tehtyjen esitysten ei voi arvioida merkittävästi lisänneen tai vähentäneen alkoholin kokonaiskulutusta eikä pientuottajien ulosmyyntioikeuksia laajentavan esityksen myöskään arvioida lisäävän alkoholin kokonaiskulutusta. Toisaalta alkoholijuomien saatavuus tulisi lisääntymään hallituskauden aikana alkoholilakiin tehtävien muutosten seurauksena ja tällä voi olla vaikutuksia myös alkoholin riski- ja ongelmakäyttäjiin sekä alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin. Esityksellä voisi olla joitain ristikkäisvaikutuksia aikaisemmin tällä hallituskaudella eduskunnassa käsiteltyjen tai vielä käsittelyssä olevien alkoholilakia koskevien hallituksen esitysten kanssa. Esimerkiksi aikaisempaa vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien salliminen luvanvaraisessa vähittäismyynnissä on jossain määrin kaventanut esitetyn pientuottajapoikkeuksen alaa. Lisäksi eduskunnan käsittelyssä oleva alkoholijuomien toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia koskeva hallituksen esitys mahdollistaisi väkevien alkoholijuomien markkinoinnin verkossa, mikä edistäisi myös pientuottajien mahdollisuutta mainostaa omia valmistuspaikalta myytäviä tuotteita verkossa. Esityksillä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia myös Alkon asemaan. Kun tarkastellaan esityksiä kokonaisuutena, esityksillä on negatiivisia vaikutuksia monopolin alaan, Alkon aseman oikeutukseen ja Alkon myyntiin. Alkon asemaa koskevia vaikutuksia käsitellään tarkemmin alaluvussa 4.2.2. Yritystoiminnan näkökulmasta alkoholilain uudistukset edistäisivät toimintaa ja mahdollistaisivat kilpailun laajemmin. Yrityksille tulisi kokonaan

uudenlaisia toimintamahdollisuuksia, kun lainsäädännössä mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus ja laajennettaisiin vahvempien alkoholijuomien myyntiä valmistuspaikalta. Esitykset myös edistäisivät yritysten vientimahdollisuuksia, kun yrityksillä olisi mahdollisuus markkinoida väkeviä alkoholijuomia toisiin EU-maihin. Myös valmistuspaikoilta tapahtuva myynti edesauttaisi matkailutoiminnan kehittämistä valmistuspaikoilla, mikä voisi edesauttaa matkailijoiden houkuttelemisessa valmistuspaikoille.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

4.2.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen. Esityksellä ei olisi esimerkiksi merkittäviä vaikutuksia alkoholiveroista valtiolle saataviin tuloihin. Vaikka esitys edistäisi alkoholijuomien valmistukseen liittyvää yritystoimintaa, olisi muutos kansantalouden näkökulmasta vähäinen. Esityksellä ei olisi myöskään merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Esityksen vaikutukset kohdistuisivat pääosin pieniin alkoholijuomien valmistajiin. Alkoholijuomien pientuottajat työllistävät suoraan joitain satoja henkilöitä vuositasolla.

4.2.2.2 Vaikutukset Alkon asemaan

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa tietyn vuosituotantomäärän alittavilla alkoholijuomien valmistajilla olisi oikeus myydä valmistuspaikoiltaan nykyään monopolin piiriin kuuluvia alkoholijuomia. Tilaviiniä ja käsityöläisolutta on saanut myydä valmistuspaikoilta jo voimassa olevan lain perusteella, mutta esityksessä laajennettaisiin oikeutta siten, että jatkossa ulosmyyntioikeus koskisi kaikentyyppisiä alkoholijuomia, mikäli laissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Esityksen myötä Alkon monopolia siis kavennettaisiin, millä voisi olla vaikutusta Alkon markkinaosuuteen ja siihen, miten oikeutettuna Alkon monopolia pidetään. Toisaalta alkoholijuomien valmistajille ehdotettu ulosmyyntioikeus poikkeaisi jatkossakin luonteeltaan perinteisestä vähittäismyynnistä, ja vain hyvin pieni osuus yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Tämä vähentäisi niitä vaikutuksia, joita esityksellä olisi Alkon asemaan.

Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien osalta valmistajat voisivat myydä vain valmistuspaikassa valmistamiaan tuotteita. Lisäksi edellytyksenä vähittäismyyntioikeudelle olisi se, että tyypillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikassa. Tarkoituksena olisi varmistua siitä, ettei vähittäismyyntiä ryhdyttäisi harjoittamaan esimerkiksi sellaisissa valmistuspaikoissa, joissa ainoastaan pulloitettuihin muualta toimitettua alkoholijuomaa. Alkoholijuomien valmistajien vähittäismyyntilupa koskisi siten sellaisia toimijoita, jotka aidosti osallistuisivat alkoholijuoman valmistusprosessiin. Toiminnassa ei lähtökohtaisesti olisi kyse edullisten alkoholijuomien myynnistä, vaan myytävät tuotteet olisivat tyypillisesti korkeampihintaisia erikoistuotteita. Lisäksi koska valmistajat saisivat myydä vain valmistuspaikassa itse valmistamiaan tuotteita, olisi tuotevalikoima huomattavasti rajatumpi kuin esimerkiksi Alkon myymälän valikoima. Myynti olisi myös sidottu valmistuspaikkaan, eikä yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia juomia saisi toimittaa asiakkaille. Ne asiakkaat, jotka ostaisivat jotakin, olisivat tyypillisesti menneet valmistuspaikalle kokemuksen ja matkailun takia eivätkä todennäköisesti hankkisi suuria määriä alkoholia valmistuspaikoista.

Valmistuspaikkoja on Suomessa 215 (tilanne 25.4.2025), joten vähittäismyyntipaikkoja olisi rajallinen määrä. Valmistuspaikkojen yhteydessä olevien vähittäismyyntipaikkojen määrää rajoittaisi edelleen se, että monopolin alaisia tuotteita voitaisiin myydä vain yhdessä saman valmistusluvanhaltijan valmistuspaikassa. Valmistuspaikkojen määrä olisi rajallinen myös verrattuna Alkon myymäläverkostoon, sillä Alkolla on 360 myymälää sekä 108

myymäläverkostoa täydentävää noutopistettä. Ottaen huomioon valmistusluvan saannille asetetut edellytykset, kuten tarvittavat tuotantovälineet sekä itse toimintaan liittyvät velvoitteet, kuten lupa- ja valvontamaksut, ei valmistusluvan haltijoiden määrän ole arvioitu nousevan merkittävästi pelkästään esityksessä ehdotettujen muutosten vuoksi. Vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on vain noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyynnistä Suomessa. Vaikka esitys lisäisi jossakin määrin vähittäismyyntipaikkoja, olisi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus kokonaismyynnistä jatkossakin oletettavasti hyvin pieni.

Monopolin piiriin kuuluvat juomaryhmät muodostavat merkittävän osuuden Alkon myynnistä. Vuonna 2024 monopolin piiriin kuuluvien juomaryhmien osuus Alkon litramyynnistä oli noin 92 prosenttia. Vaikka valmistuspaikoilta tapahtuvan myynnin arvioidaan olevan suhteellisen pientä, voisi sillä olla jossain määrin vaikutusta Alkon myyntiin. Todennäköisesti valmistuspaikoilta ostetut alkoholijuomat korvaisivat Alkosta ostettuja vastaavia juomia. Erityisesti vaikutus voisi näkyä sellaisissa Alkon toimipisteissä, jotka sijaitisivat ulosmyyntiä harjoittavan valmistuspaikan läheisyydessä. Olisi mahdollista, että valmistajat eivät näkisi tarpeelliseksi toimittaa juomia valmistuspaikan läheisyydessä olevaan Alkoon tai että asiakkaat eivät enää ostaisi kyseisiä tuotteita kyseisestä Alkosta, vaan valmistuspaikasta. Mikäli valmistuspaikka sijaitisi esimerkiksi kaupungin keskustassa, voisi tämä houkuttaa asiakkaiksi muitakin kuin matkailijoita tai turisteja. Esityksellä voisi olla vaikutuksia Alkon asemaan myös sen vuoksi, että valmistuspaikkojen myymälöistä voitaisiin myydä alkoholijuomia yleisen vähittäismyynnin aukioloaikojen mukaisesti eli kello 9–21 välillä. Tämä mahdollistaisi muun muassa väkevien alkoholijuomien myynnin esimerkiksi lauantai-iltaisin klo 18–21 ja sunnuntaisin, mikä poikkeaisi Alkon laissa säädetyistä aukioloajoista.

Alkoholijuomien valmistajien vuosimyyntiä olisi rajoitettu siten, että yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myynti ei saisi kalenterivuodessa ylittää 25 000 litraa puhdasta alkoholia. Tämä olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän keskimääräinen monopolin alaisten tuotteiden vuosimyynti, joka on noin 29 000 litraa puhdasta alkoholia. Toisaalta Alkon myymälöiden vuosimyynti vaihtelee suuresti, minkä vuoksi kaikkien myymälöiden keskivertomyynti ei välttämättä kuvaa tilannetta esimerkiksi kaikissa kunnissa. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla 88 % ja Lapissa 83 % myymälöistä myynti yli 5,5 % / 8 % käymisteitse valmistetuissa alkoholijuomissa jää alle 30 000 litran puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, kun taas Varsinais-Suomessa vastaava osuus n vain 47 % ja Uudellamaalla vain 35 %. Lisäksi selvästi yli kolmanneksessa Alkon myymälöistä litramyynnin keskiarvo yksinoikeuden piiriin kuuluvissa juomissa jää alle 20 000 litran puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Tosiasiallisesti Alkon myymälän vuosimyyntimäärä esimerkiksi pientuottajan kanssa samassa kunnassa voisi siis olla merkittävästi keskiarvoa alempi. Toisaalta myös suurimmalla osalla pientuottajista myyntimäärät olisivat todennäköisesti huomattavasti vähäisempiä kuin edellä mainittu 25 000 litran enimmäismyyntiraja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinaan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10 kesäkuuta 2024. Lakimuutoksen myötä 5,6–8,0-prosenttisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti vapautui päivittäistavarakauppaan. Kesäkuussa 2024 voimaan tullut lakiuudistus vaikuttaa siirtäneen Alkon myyntiä merkittävästi vähittäiskauppoihin. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän selvityksen perusteella viinien ja väkevien alkoholijuomien myynti vaikuttaa vähentyneen kesällä 2024 enemmän kuin alkuvuodesta tai aiempina vuosina. Tämä voisi viitata siihen, että vuoden 2024 uudistus on

vähentänyt myös muiden kuin vapautettujen tuotteiden myyntiä Alkossa.⁸ Vuonna 2025 Alkon osuus kotimaisesta vähittäismyynnistä oli noin 38 prosenttia kun tarkastellaan myyntiä 100 % alkoholina.⁹ Osuus on laskenut vuodesta 2024 noin kahdella prosenttiyksiköllä ja vuodesta 2023 noin viidellä prosenttiyksiköllä. Vielä 2000-luvun alkuvuosina Alkon osuus alkoholin vähittäismyynnistä oli yli 50 prosenttia.¹⁰ Pitkän aikavälin muutoksen taustalla voivat olla osittain sekä muutokset Alkon monopolin alassa, että kuluttajien juomatottumuksissa.

Alkoholijuomien toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia koskeva hallituksen esitys (HE 131/2025 vp) annettiin eduskunnalle 25.9.2025 ja se on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä. Hallituksen esityksessä on arvioitu sen vaikutuksia Alkon asemaan. Esityksessä on tuotu esille, että mitä suosittumpaa etämyynnistä tulee, sitä enemmän se heikentää Alkon markkinaosuutta. Alkon myynnin mahdolliseen vähentymiseen ja etämyynnin suosioon tulee vaikuttamaan todennäköisesti se, miten kattavasti alkoholijuomista maksetaan veroja. Jos etämyynnissä maksetaan asianmukaiset verot, alkoholijuomien hinta ei merkittävästi poikkeaisi Suomesta ostetusta alkoholista. Esityksessä on arvioitu, että etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille voisi jossakin määrin siirtää Alkon myyntiä etämyyntiin. Toisaalta etämyynnin salliminen monopolin alaisille tuotteille heikentää perusteita, jolla monopolia on perusteltu. Lakiehdotuksen vaikutuksia Alkon asemaan on kuvattu tarkemmin kyseisessä hallituksen esityksessä s. 44-47.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan perustuvilla esityksillä voidaan nähdä olevan yhteisvaikutuksia erityisesti Alkon asemaan. Kun tarkastellaan esityksiä kokonaisuutena, esityksillä on vaikutuksia monopolin alaan, Alkon aseman oikeutukseen ja Alkon myyntiin. Lakiin tehtävistä muutoksista huolimatta Alkolla olisi jatkossakin lain 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädettyin poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vaikka yhteisvaikutukset Alkon asemaan ovat heikentäviä, olisi Alkolla kuitenkin jatkossakin kansanterveydelliset perusteet olemassaololleen. Jatkossakin suurin osa yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisista alkoholijuomista myytäisiin Alkosta. Monopolin avulla voitaisiin jatkossakin kontrolloida tehokkaasti yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myyntiä ja saatavuutta ja näin turvata kansanterveyttä.

Monopolin uskottavalla kansanterveysperusteella on merkitystä myös EU-oikeuden näkökulmasta, sillä alkoholijuomien vähittäismyynnimonopoli on katsottu hyväksyttäväksi kansanterveyden suojelun vuoksi. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena. Koska alkoholin vähittäismyynnin monopolista on sovittu Suomen liittyessä EU:hun ja koska SEUT 37 artikla kuitenkin sallii monopolien olemassaolon, olisi kynnys monopolin haastamiselle EU-oikeuden näkökulmasta todennäköisesti korkea.

⁸ KKV: Viinien myynnin vapauttamisesta päätettäessä on ratkaistava myös väkevien myynnin tulevaisuus, tiedote 18.3.2025. <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kkv-viinien-myyntin-vapauttamisesta-paatettaessa-on-ratkaistava-myos-vakevien-myyntin-tulevaisuus/>

⁹ STM:n omat laskelmat Lupa- ja valvontaviraston jakelutiet tilaston pohjalta.

¹⁰ Vuoden 2018 alkoholilakiuudistuksen jälkiarviointi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tutkimusraportteja 4/2024, KKV 2024. <https://www.kkv.fi/tutkimus-ja-vaikuttaminen/julkaisut/tutkimusraportit/vuoden-2018-alkoholilakiuudistuksen-jalkiarviointi-tutkimusraportteja-4-2024/>

4.2.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Lakimuutoksella olisi yritystoimintaa edistäviä vaikutuksia, sillä se sallisi alkoholijuomien valmistajille niiden valmistamien tuotteiden myynnin nykyistä laajemmin suoraan valmistuspaikoilta. Esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistajille uudistuksella olisi merkittävä vaikutus, sillä voimassa olevan lain mukaan väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti on tietyin ulkomaanliikennettä koskevin poikkeuksin sallittua vain Alkolle. Alkoholijuomien valmistuslupia on Suomessa voimassa 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Valmistuslupa on valmistuspaikkakohtainen, eli yhdellä alkoholijuomia valmistavalla yrityksellä voi olla useampi valmistuslupa. Alkoholijuomien valmistuspaikkojen yhteyteen myönnettyjä vähittäismyyntilupia on voimassa 117 kappaletta (tilanne 8.12.2025), joista 72 koskee käsityöläisluen vähittäismyyntiä ja 33 tilaviinin vähittäismyyntiä. Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntiluvalla voidaan myydä myös muita kuin luvanhaltijan itse valmistamia enintään 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja ja enintään 5,5 % vahvuisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia. Erillisiä, enintään 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen ja enintään 5,5 % vahvuisten muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien myyntiin valmistuspaikoilta oikeuttavia vähittäismyyntilupia on voimassa 12 kappaletta. Kyseisen luvan nojalla valmistuspaikassa voidaan myydä myös muita kuin valmistusluvanhaltijan itse valmistamia enintään 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja ja enintään 5,5 % vahvuisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomia valmistaneita yrityksiä oli Suomessa vuonna 2024 yhteensä 184. Esityksellä olisi välittömiä positiivisia vaikutuksia niihin alkoholijuomien valmistajiin, jotka eivät nykyisen sääntelyn puitteissa ole voineet myydä valmistamiaan alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan kuluttajalle, ja jotka täyttäsivät laissa säädettävät edellytykset valmistusluvan haltijoita koskevasta laajennetusta ulosmyyntioikeudesta. Laajennettu ulosmyyntioikeus olisi rajattu koskemaan toimijoita, joiden koko vuosituotanto olisi enintään 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Näin esitys myös parantaisi pienten alkoholijuomien valmistajien kilpailuasemaa suhteessa suuriin valmistajiin. Toisaalta tämän myötä laissa kohdeltaisiin eri tavoin eri kokoisia alkoholijuomien valmistajia, kun tietyt toimijat jäisivät poikkeuksen ulkopuolelle. Taulukossa 2 on esitetty mikä määrä eri vahvuisia alkoholijuomia vastaisi esitettyä vuosituotantorajaa.

Taulukko 2. 100 000 litraa puhdasta alkoholia vastaavat juomamäärät alkoholipitoisuuksittain

Alkoholipitoisuus	Max. juomamäärä litroissa	0,33 pakkauksina (kpl)	0,5 pakkauksina (kpl)	0,75 pakkauksina (kpl)
5,5 %	1 818 182	5 509 642	3 636 364	2 424 242
8 %	1 250 000	3 787 879	2 500 000	1 666 667
12 %	833 333	2 525 253	1 666 667	1 111 111
13 %	769 231	2 331 002	1 538 462	1 025 641
15 %	666 667	2 020 202	1 333 333	888 889
20 %	500 000	1 515 152	1 000 000	666 667

40 %	250 000	757 576	500 000	333 333
------	---------	---------	---------	---------

Esitetty vuosituotantoraja voisi vaikuttaa joidenkin alkoholijuomien valmistusta harjoittavien yritysten kannusteisin kasvattaa liiketoimintaansa. Jos valmistajan valmistusmäärä olisi ylittämässä 100 000 litraa puhdasta alkoholia, yrityksen tulisi valita joko valmistuksen kasvattamisen tai ulosmyyntioikeuden välillä. Mikäli valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaisi merkittävän osuuden yrityksen myynnistä, tuotannon kasvattaminen voisi olla kannattamatonta. Lupa- ja valvontavirasto perii vuosittain alkoholijuomien valmistuksen valvonnasta valvontamaksun, joka perustuu osittain toiminnan laajuuteen. Valvontamaksun määrittämisessä käytetään luvanhaltijakohtaista tietoa valmistetusta 100 % alkoholista. Näiden tietojen avulla on voitu tarkastella kuinka suurella osalla valmistajista esitetty vuosituotantoraja ylittyisi tai kuinka monella valmistajalla esitetty vuosituotantoraja on lähellä vuotuista valmistusmäärää 100 % alkoholina. Lupa- ja valvontavirastolta saatujen tietojen perusteella vuonna 2025¹¹ hieman yli 90 prosentilla valmistajista vuosituotanto 100 % alkoholina alitti 100 000 litraa. Valtaosa alkoholijuomien valmistajista on hyvin pieniä toimijoita, sillä valmistusmäärien mediaani oli 960 litraa ja 3. kvartiili 4300 litraa. Vain muutamalla valmistajalla vuosituotanto on ollut vuonna 2025 50 000 - 150 000 litraa. Näin ollen vain yksittäisillä valmistajilla esitetty vuosituotantoraja voisi vaikuttaa toiminnan kannusteisiin lyhyellä aikavälillä.

Ulosmyyntioikeuden laajentaminen koskisi erityisesti pientislaamoita, sillä tislaamoilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta myydä valmistamiaan väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Uudistus kasvattaisi laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvien valmistajien vuosituotantorajaa myös suhteessa voimassa olevassa laissa säädettyihin tilaviinin valmistajia ja käsityöläispanimoita koskeviin vuosituotantorajoihin. Voimassa olevan lain mukaan enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia tuottavat käsityöläispanimot voivat myydä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käsityöläisolutia vähittäismyyntiluvalla valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Sama oikeus koskee tilaviinin valmistajia, jotka voivat saada vähittäismyyntiluvan enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville marja- ja hedelmäviineille. Tilaviinin valmistajalla vuosituotantomäärä on voimassa olevan lain mukaisesti enintään 100 000 litraa alkoholijuomia. Uudistus hyödyttäisikin myös joitain panimoita, jotka ylittävät nykyisin voimassa olevan käsityöläispanimoille asetetun enimmäistuotantorajan, mutta joiden vuosituotanto on alle esitetyn laajennetun ulosmyyntioikeuden vuosituotantorajan. Vuosituotantorajan nostosta hyötyisivät myös sellaiset nykyiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeuksen piiriin kuuluvat alkoholijuomien valmistajat, joilla on tavoitteena kasvaa ja nostaa vuosituotantomääriään yli nykyisten sallittujen vuosituotantorajojen. Tilaviinin valmistajilta sekä käsityöläispanimoilta edellytetyn taloudellisen ja oikeudellisen riippumattomuuden poistaminen laista hyödyttäisi esimerkiksi joitain suuria toimijoita, joilla on useita valmistuspaikkoja. Suurikin toimija voisi esimerkiksi yritysjärjestelyitä hyödyntäen saada jatkossa vähittäismyyntiluvan valmistuspaikkaan, jos muut laissa säädetyt pientuottajapoikkeukselle asetetut edellytykset täyttyvät. Tällaisia suuria toimijoita on kuitenkin Suomessa alle 10, joten mahdollisuus koskee hyvin rajattua joukkoa. Todennäköisimmin yritysjärjestelyitä voitaisiin hyödyntää tilanteissa, jossa yrityksellä on jo valmiiksi muusta toiminnasta erillistä valmistustoimintaa. Yritysten kiinnostusta toimintaan voi vähentää yritysjärjestelyistä aiheutuvat kustannukset yritykselle. Toisaalta uusi myyntikanava

¹¹ Tarkemmin tarkastelussa ajanjakso on 1.9.2024-31.8.2025, sillä valvontamaksukausi on 1.9.-31.8.

voi tukea yritysten liiketoimintaa ja lisätä brändien tunnettuutta. Esitys mahdollistaisi myös lisenssivalmistusta harjoittaville alkoholijuomien valmistajille laajennetun ulosmyynnin, mikäli muut laissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Taloudellista ja oikeudellista riippumattomuutta sekä lisenssivalmistuksen kieltoa koskevien vaatimusten poistuminen laista hyödyttäisivät välittömästi arviolta muutamaa alkoholijuomien valmistajaa, jotka tulisivat jatkossa laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin. Lisäksi uudistus hyödyttäisi sellaisia tilaviinin ja käsityöläisluen valmistajia, jotka valmistavat tilaviinin tai käsityöläisluen lisäksi muita yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia. Esimerkiksi rypäleistä valmistettujen viinien myynti tulisi mahdolliseksi.

Laajennetun ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvien tuottajien valmistamien alkoholijuomien vuosimyynnin määrää valmistuspaikoilta olisi rajoitettu, eli valmistuspaikalta voisi myydä käymisteitse valmistettuja enemmän kuin 8 % vahvuisia ja muulla tavoin valmistettuja enemmän kuin 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Taulukossa 3 on esitetty mikä määrä eri vahvuisia alkoholijuomia vastaisi esitettyä vuosimyynnin enimmäismäärää.

Taulukko 3. 25 000 litraa puhdasta alkoholia vastaavat juomamäärät alkoholipitoisuuksittain

Alkoholipitoisuus	Max. juomamäärä litroissa	0,33 pakkauksina (kpl)	0,5 pakkauksina (kpl)	0,75 pakkauksina (kpl)
5,5 %	454 545	1 377 410	909 090	606 060
8 %	312 500	946 969	625 000	416 666
12 %	208 333	631 313	416 666	277 777
13 %	192 308	582 750	384 615	256 410
15 %	166 667	505 050	333 333	222 222
20 %	125 000	378 787	250 000	166 666
40 %	62 500	189 393	125 000	83 333

Esityksestä välittömästi hyötyvien alkoholijuomien valmistajien joukko olisi rajallinen, ja kyse on suhteellisen pienistä toimijoista. Alkoholijuomia valmistavia yrityksiä oli Suomessa vuonna 2024 yhteensä 184. Uudistus voisi houkutella alalle myös uusia toimijoita. Esityksessä ehdotettu ulosmyyntioikeuden laajennus kytkettäisiin alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen myönnettävään vähittäismyyntilupaan eli alkoholijuomien tuottajia koskeva laajennettu ulosmyyntioikeus edellyttäisi valmistus- ja vähittäismyyntilupaa. Ottaen huomioon yhtäältä alkoholijuomien valmistusluvan edellytykset, eli muun muassa se, että hakijalla on oltava tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamiseksi riittävä osaaminen sekä asianmukaiset tilat ja laitteet, sekä toisaalta itse alkoholijuomien valmistukseen liittyvät velvoitteet, kuten esimerkiksi lupa- ja valvontamaksut, voidaan pitää epätodennäköisenä, että uudistus yksinään houkuttelisi uusia toimijoita merkittävästi alalle. Vuoden 2025 aikana alkoholijuomien valmistuslupia on myönnetty toistaiseksi 11 kappaletta

(tilanne 27.11.2025). Vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuslupia myönnettiin yhteensä 15 kappaletta. Lisäksi osa nykyisin esimerkiksi oluita, juomasekoituksia tai muita alkoholijuomia valmistavista yrityksistä voisi laajentaa toimintaansa myös tisleisiin, jos pientislaamot voisivat jatkossa myydä valmistamia tuotteita valmistuspaikalta kuluttajalle.

Esitys edistäisi alkoholijuomien valmistajien tasapuolista kohtelua valmistuspaikalta tapahtuvan myynnin osalta. Aikaisemmin alkoholijuoman myynti valmistuspaikalta on ollut mahdollista kaikilta valmistajilta enintään 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja muualla tavoin valmistettujen korkeintaan 5,5 % vahvuisten alkoholijuomien osalta. Lisäksi käsityöläispanimot ovat voineet myydä valmistuspaikalta enintään 12 % vahvuisia käsityöläisolutia ja tilaviinin valmistajat enintään 13 % vahvuisia tilaviinejä. Jatkossa myös muut alkoholijuomien valmistajat kuten pientislaamot voisivat myydä valmistamia tuotteita suoraan valmistuspaikalta.

Valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaa merkittävän osa juomien myynnistä osalle erityisesti pienistä alkoholijuomia valmistavista toimijoista. Noin puolella alkoholijuomien valmistuspaikoista on vähittäismyyntilupa, joka mahdollistaa tuotteiden ulosmyynnin valmistuspaikalta suoraan kuluttajalle. Alkoholijuomien valmistajat ja tukkumyyjät ilmoittavat säännöllisesti Valviralle tietoja valmistetusta alkoholijuomasta sekä tukkumyyntinä myydyistä alkoholijuomista. Näiden tietojen avulla on voitu karkeasti arvioida, kuinka suuri osa alkoholijuomien valmistajien tuottamasta alkoholista myydään valmistuspaikalta tapahtuvana ulosmyyntinä. Tiedot sisältävät kuitenkin joiltain osin myös muita kuin valmistajan itse valmistamia alkoholijuomia, sillä valmistaja voi myydä valmistuspaikan yhteyteen myönnetyltä vähittäismyyntiluvulta myös muiden valmistajien valmistamia korkeintaan 8 % vahvuisia käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia ja muualla tavoin valmistettuja korkeintaan 5,5 % vahvuisia alkoholijuomia. Näiden juomien osuus valmistuspaikalta tapahtuvasta myynnistä on kuitenkin arviolta vähäinen. Valviralta saatujen tietojen perusteella valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti on erityisen merkittävää tilaviinien valmistajille¹². Vuonna 2024 arviolta puolella vähittäismyyntiluvallisista tilaviinien valmistajista valmistuspaikan yhteydestä myydyin alkoholijuoman osuus on vähintään puolet tuotannosta. Käsityöläispanimoilla valmistuspaikalla tapahtuvan myynnin osuus alkoholijuomien valmistuksesta on huomattavasti pienempi kuin tilaviinien valmistajilla, mutta silti valtaosalla käsityöläispanimoista merkittävä. Käsityöläispanimoilla on tilaviinien valmistajia helpompi saada tuotteitaan muualle vähittäismyyntiin, sillä korkeintaan 8,0 % vahvuisia oluita voidaan myydä myös esimerkiksi ruokakaupoissa. Valviralta saatujen tietojen perusteella vuonna 2024 puolella vähittäismyyntiluvallisista käsityöläispanimoista valmistuspaikalta tapahtuvan ulosmyynnin osuus oli vähintään 10 prosenttia tuotannosta.

Suomessa nykyisin toimivista tislaamoista merkittävä osa aloittaisi tisleiden ulosmyynnin todennäköisesti heti, jos lainsäädäntö mahdollistaisi ulosmyynnin. Tislaamoita on Suomessa nykyisin noin 50, josta vuoden 2024 valmistustietojen perusteella korkeintaan viiden vuosituotanto ylittäisi esityksen mukaisen laajennetun ulosmyyntioikeuden vuosituotantorajan. Osa pientislaamoista myy valmistuspaikaltaan jo nykyisin esimerkiksi käsityöläisolutia tai tilaviinejä, joten muutos tarkoittaisi ainoastaan valmistuspaikan yhteydessä olevan myymälän valikoiman laajentumista myös tisleisiin. Mahdollisuus valmistuspaikalta tapahtuvaan ulosmyyntiin voisi auttaa alkoholijuomia valmistavan yrityksen brändin rakentamisessa ja

¹² Tilaviinin valmistajia koskien esitetty vertailu on epätarkka, sillä tilaviini valmistetaan ja myydään usein eri vuonna. Tästä syystä vuoden aikana valmistetun alkoholijuoman määrä ei ole täysin verrattavissa samana vuonna valmistuspaikalla myytävään alkoholijuoman määrään.

markkinoinnissa ulkomaillekin, kun jatkossa ulkomaalaiset turistit voisivat ostaa mukaansa väkeviä alkoholijuomia valmistuspaikalla tapahtuvan tilavierailun päätteeksi. Todennäköisesti suurelle osalle pientislaamoista valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti muodostaisi merkittävän osan juomien myynnistä. Kuten tilaviinien valmistajilla, pientislaamoilla on pääosin mahdollista myydä tuotteitaan suoraan kuluttajille valmistuspaikan ulkopuolella vain Alkossa.

Vuosituotantomäärän ilmoittaminen Lupa- ja valvontavirastolle voisi aiheuttaa alkoholijuomien valmistajille lisätyötä suhteessa nykytilaan. Nykyisin valmistusmäärä ilmoitetaan valvontaviranomaiselle litroina alkoholijuomaa. Valtaosan valmistajista tulisi todennäköisesti tuottaa tieto valmistetusta alkoholijuomasta 100 prosenttisena alkoholina vain valvontaa varten. Tämä voisi lisätä valvonnasta yrityksille aiheutuvaa työtä vähäisesti. Kuitenkin kokonaisuudessa esitys vähentäisi alkoholijuomien vähittäismyynnin sääntelyä.

Esityksellä voisi olla vähäisiä positiivisia vaikutuksia matkailu- ja ravintolaelinkeinon. Ulosmyyntioikeuden laajentamisen myötä vierailijoilla olisi mahdollisuus ostaa mukaansa valmistuspaikassa tuotettuja alkoholijuomia nykyistä laajemmin. Ulosmyyntimahdollisuus voisi houkuttaa valmistuspaikalle enemmän kävijöitä, ja uudistus helpottaisi matkailutoiminnan kehittämistä valmistuspaikoilla. Osa valmistuslupan haltijoista tekee jo nykyisin yhteistyötä erilaisten matkailutoimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi paikallisten ja alueellisten matkailuorganisaatioiden, tapahtuma- ja matkanjärjestäjien sekä majoitus- ja ravintolayritysten kanssa. Mikäli valmistajat laajentaisivat toimintaansa valmistuspaikoilla, voisi tämä lisätä paikallisesti kysyntää myös erilaisille majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalveluille.

4.2.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys lisäisi alkoholilakia valvovan viranomaisen eli Lupa- ja valvontaviraston sekä Ahvenanmaan valvontaviraston työtä ja kustannuksia, sillä nykyistä useampi alkoholijuoman valmistaja voisi ryhtyä myymään alkoholijuomia valmistuspaikaltaan. Valvontaviranomaisen valvottavaksi kuuluisi se, että valmistajat myyvät yli 5,5/8,0 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien juomien osalta vain itse valmistamiaan tuotteita ja vain sallitun alkoholimäärän vuodessa. Lisäksi valvottavaksi kuuluisi se, että toimijat noudattavat vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä, kuten luovutuskieltoja ja myyntiaikarajoituksia.

Valmistajien vuosituotanto- ja ulosmyyntirajan laskemisen seuranta voisi käytännössä olla jossakin määrin haastavaa, kun laskenta tapahtuisi puhtaan alkoholin määriksi muutettuna. Lisäksi valvonnallisia haasteita voisi aiheutua, mikäli valmistajat eivät etukäteen osaisi arvioida kunkin vuoden vuosituotantomäärää ja mikäli vuosituotantoraja ylittyisikin kesken vuoden. Toisaalta valvontaa helpottaisi se, että uusi alkoholijuomien valmistajia koskeva sääntelyratkaisu olisi yksinkertaisempi kuin voimassa olevan lain tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset. Tilaviinin ja käsityöläisoluulle asetetut edellytykset ovat olleet monimutkaisia, mikä on lisännyt toimijoiden ohjaus- ja neuvontatarvetta. Uusi pientuottajia koskeva poikkeus olisi suoraviivaisempi, kun se koskisi kaikenlaisia alkoholijuomia valmistavia toimijoita. Jatkossa valvontaa ei tarvitsisi kohdistaa erikseen esimerkiksi siihen, mistä ainesosista ulosmyytävät tuotteet on valmistettu.

Vaikka esityksessä ehdotetut muutokset lisäisivät työtä Lupa- ja valvontavirastossa ja Ahvenanmaan valtionvirastossa, olisi valmistuslupien haltijoiden määrä on rajallinen. Valmistuspaikkoja on tällä hetkellä noin 215 kappaletta, joista 117 paikassa harjoitetaan ulosmyyntiä nykyisin. Lakiesityksen ei ole arvioitu lisäävän alkoholijuomien valmistajien määrää merkittävästi, vaan toiminnan laajentuminen koskisi todennäköisesti pääosin jo nykyään

luvanvaraisen toiminnan piirissä olevia toimijoita. Lupa- ja valvontavirastossa ja Ahvenanmaan valtionvirastossa on aikaisemminkin valvottu alkoholin ulosmyyntiä valmistuspaikoilta, joten kyseessä ei olisi kokonaan uusi tehtävä.

Esityksessä ei ehdoteta lisättäväksi uusia määrärahoja valvoville viranomaisille, vaan valvonta ja muut esimerkiksi lupien käsittelyyn liittyvät tehtävät pystytettäisiin toteuttamaan nykyisten henkilöstöresurssien ja määrärahojen puitteissa sekä lupa- ja valvontamaksuista saatavilla tuloilla.

4.2.2.5 Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan

Esitys hyödyttäisi sellaisia kuluttajia, jotka vierailevat alkoholivalmistajien tuotantopaikoilla. Tällä hetkellä monella valmistajalla on tuotantopaikan yhteydessä oma ravintola ja/tai baari, jossa voidaan anniskella alkoholijuomia asiakkaille. Lisäksi valmistajat voivat myydä vähittäismyyntiluvalla tiettyjä valmistamiaan alkoholijuomia valmistuspaikoilta suoraan asiakkaille. Vähittäismyyntiluvan tyyppistä riippuen voimassa oleva laki mahdollistaa käymisteitse valmistettujen enintään 8 % vahvuisten ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 % vahvuisten alkoholijuomien myynnin taikka enintään 13 % vahvuisten tilaviinin tai enintään 12 % vahvuisten käsityöläisoluten myynnin. Esitys mahdollistaisi sen, että jatkossa esimerkiksi väkevien alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä valmistamaansa väkevää alkoholijuomaa valmistuspaikan yhteydessä olevasta tilamyymälästä asiakkaille mukaan. Uudistus helpottaisi näin ollen niitä kuluttajia, jotka haluavat ostaa valmistuspaikkavierailun yhteydessä alkoholijuomia mukaan vietäväksi. Erityisesti maaseudulla sijaitsevien alkoholijuomien tuotantopaikkojen osalta tilanne voi olla se, että lähimpään Alkoon voi olla matkaa useita kymmeniä kilometrejä. Esityksen myötä kuluttajan ei tarvitsisi enää lähteä erikseen Alkoon hakemaan esimerkiksi väkevää alkoholijuomaa, vaan kuluttaja voisi ostaa pullon mukaan suoraan valmistajalta.

4.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1 Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Alkoholin käytön seuraukset voivat olla kertakäyttöön liittyviä akuutteja haittoja tai alkoholin jatkuvaan käyttöön liittyviä kroonisia haittoja. Terveyshaittojen lisäksi alkoholin käytöstä voi seurata myös erilaisia sosiaalisia ongelmia kuten lasten laiminlyöntiä, riitatilanteita sekä taloudellisia tai työelämän ongelmia. Runsas alkoholin käyttö voi johtaa psyykkiseen ja fyysiseen riippuvuuteen alkoholista.

Esityksen ei arvioida juurikaan vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen tai alkoholin riski- ja humalakäyttöön Suomessa, joten esityksen vaikutukset suomalaisten hyvinvointiin ja terveyteen olisivat todennäköisesti vähäisiä. Pientuottajilta ostetut alkoholijuomat olisivat tyyppillisesti korkeampihintaisia erikoistuotteita. Hyvin harva kuluttaja ostaa pääasiallisesti kuluttamansa alkoholin suoraan valmistuspaikan yhteydessä toimivasta vähittäismyyntipaikasta. Toisaalta esityksessä ehdotetun muutoksen johdosta alkoholijuomien saatavuus lisääntyisi jonkin verran, kun alkoholijuomia voitaisiin myydä entistä useammasta myyntipisteestä ja ehdotetun muutoksen myötä esimerkiksi väkeviä alkoholijuomia voitaisiin myydä niiden valmistuspaikoilta myös lauantai-iltaisain ja sunnuntaisain sekä arkipyhinä. Voimassa olevan lain mukaan väkevien alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittua vain Alkolle, ja Alkon vähittäismyyntiaikoja rajoitetaan laissa esimerkiksi sunnuntaiaukiolon osalta. Osa valmistuspaikoista sijaitisi myös kaupunkien keskustoissa tai muutoin asutuksen lähellä, mikä yhdistettynä laajempiin aukioloaikoihin lisäisi jossain määrin alkoholijuomien saatavuutta. Yksittäisissä tapauksissa esitys voisi lisätä alkoholihankintoja ja alkoholinkäyttöä.

4.3.2 Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Suomessa on 89 000 alaikäistä lasta (8,7 prosenttia kaikista alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla biologisilla vanhemmilla on tai on ollut jossain vaiheessa ennen lapsen täysi-ikäisyyttä vakava päihdeongelma. Tällä hetkellä 42 000 lapsen biologisella vanhemmalla on vakava päihdeongelma. Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13–17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteiden käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät kuitenkaan liity ainoastaan vakavasti päihderiippuvaisten vanhempien tilanteeseen. Monissa perheissä alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa alkoholin riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevien huolenpidon laiminlyönneille arjessa. Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen heikentyminen voi vaarantaa monin tavoin lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä myös myöhemmällä iällä, kuten heikentää heidän koulumenestystään ja sosiaalisia suhteitaan. Lapsiperheissä, joissa toisella tai molemmalla vanhemmalla on alkoholi-ongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu nyt ehdotetun muutoksen johdosta entisestään heikentyä.¹³

Esityksen ei ole arvioitu juurikaan vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen tai alkoholin riski- ja humalakäyttöön Suomessa, sillä hyvin harva kuluttaja ostaisi pääasiallisesti kuluttamansa alkoholin suoraan valmistuspaikan yhteydessä toimivasta vähittäismyyntipaikasta. Pientuottajilta ostetut alkoholijuomat olisivat tyypillisesti kalliimpia erityistuotteita, joita hankittaisiin valmistuspaikkavierailujen yhteydessä (kts. *4.3.1 Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen*). Toisaalta valmistuspaikoilla olisi laajemmat vähittäismyyntiajat kuin Alkolla, sillä niihin sovellettaisiin yleisiä vähittäismyyntin aukioloaikoja. Siten alkoholijuomia voisi ostaa esimerkiksi lauantai-iltaisina ja sunnuntaisin. Yksittäisissä tapauksissa esitys voisi lisätä alkoholihankintoja ja alkoholinkäyttöä. Esimerkiksi kaupungin keskustassa sijaitsevalla valmistuspaikalla voisi olla asiakkaina muitakin kuin matkailijoita. Vaikka esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia kokonaiskulutukseen tai yleisellä tasolla alkoholin riski- tai humalakäyttöön, niin esityksellä voisi olla yksittäisissä tapauksissa negatiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin esimerkiksi perheissä, joissa toisella tai molemmilla vanhemmista on päihdeongelma.

Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemana alkoholin saatavuuden vaikeutuminen¹⁴ eli käytännössä tehostunut ikäraja- ja valvonta. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikäraja- ja valvontaa 2010-luvulle tultaessa. Esityksen ei arvioida heikentävän ikäraja- ja valvontaa. Monilla valmistuspaikoilla on nyt jo tilaviinin tai käsityöläisluen vähittäismyyntilupa ja myyntiin sovelletaan vastaavia säännöksiä kuin muussakin vähittäismyyntissä. Valmistuspaikat, joista myytäisiin yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia olisivat valvontaviranomaisen tiedossa ja niihin kohdistettaisiin valvontaa. Valvontaviranomaisella olisi esimerkiksi oikeus tehdä valmistuspaikalle tarkastuskäyntejä, joiden yhteydessä tarkastajat voivat seurata

¹³ Tutkimuksesta tiivistä 23/2024. Miten yleisiä perheidenpäihdeongelmat ovat? THL:

<https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/e75c7bba-4c7a-4f14-8678-bf55bf7d671/content>

¹⁴ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

alkoholimyyntiä ja valvoa, myydäänkö alkoholijuomia alkoholilain vastaisesti esimerkiksi alaikäisille.

4.3.3 Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Alkoholijuomien saatavuuden ja myyntitapojen muutoksilla voi olla erilaisia vaikutuksia eri sukupuolille siitäkin huolimatta, että esityksen ei ole arvioitu juurikaan vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen. Vuonna 2023 toteutetun juomatapatutkimuksen mukaan miehet käyttävät alkoholia naisia useammin. Viikoittain alkoholia käyttävien osuus oli miehillä 48 prosenttia ja naisilla 22 prosenttia. Näin alkoholin kuluttajalle esityksestä aiheutuvien positiivisten vaikutusten voidaan arvioida koskettavan hieman yleisemmin miehiä kuin naisia. Toisaalta myös humalahakuinen juominen, alkoholin riskikäyttö ja alkoholikuolleisuus ovat miehillä naisia yleisempää. Kuukausittain itsensä humalaan juoneita oli miehistä 32 prosenttia ja naisista 10 prosenttia.¹⁵ Alkoholinkäytön kohtalaisen riskin rajan (miehillä yli 14 ja naisilla yli 7 annosta viikossa) ylitti miehistä 15 ja naisista yhdeksän prosenttia.¹⁶ Alkoholikuolleisuus on suurempaa miesten kuin naisten keskuudessa. Suomessa alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen menehtyi vuoden 2024 aikana yhteensä 1 594 henkeä. Näistä miehiä oli 1 184 ja naisia 410.¹⁷ Mikäli esitys lisäisi alkoholin riski- tai humalakäyttöä esimerkiksi väkevien alkoholijuomien saatavuuden lisääntymisen vuoksi, välittömät vaikutukset kohdistuisivat todennäköisesti enemmän miehiin.

Toisaalta alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä. Lähisuhdeväkivalta on Suomessa yleinen ja vakava ilmiö. Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on naisia tai tyttöjä. Tuoreen tilastoraportin mukaan vuonna 2021 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 900 uhria. Täysi-ikäisistä uhreista naisia oli 75 prosenttia ja pari- ja lähisuhdeväkivaltaan syylliseksi epäillyistä 77 prosenttia oli miehiä. Läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei kuitenkaan ilmoiteta viranomaisille.¹⁸ Tilastojen mukaan noin kolmasosa naisista on kokenut kumppanin taholta fyysistä väkivaltaa, fyysisen väkivallan uhkaa tai seksuaaliväkivaltaa joskus elämänsä aikana. Miehistä tällaista väkivaltaa kumppanin taholta on kokenut vajaa viidesosa.¹⁹ Mikäli esitys lisäisi alkoholinkäyttöä kotiolosuhteissa, naisten riski joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi voisi kasvaa.

4.3.4 Vaikutukset aluekehitykseen ja maaseutuun

Taulukoissa 4 ja 5 on esitetty alkoholijuomien valmistuslupien jakaantuminen maakunnittain ja Tilastokeskuksen kunnan kaupunkimaisuutta kuvaavan kuntaluokituksen mukaisesti. Yhdellä valmistuspaikalla voi olla valmistuslupa useampaan alkoholiryhmään, joten taulukossa yksi valmistuspaikka voi näkyä useassa solussa. Kuntaluokituksessa kunnat on jaettu taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin sekä maaseutumaisiin kuntiin.

Esityksellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia aluekehitykseen tai maaseutuun, mutta esityksen vaikutukset voisivat olla erilaisia alueiden tai maaseudun ja kaupunkialueiden välillä. Valtaosa

¹⁵ THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 3-4.

¹⁶ THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 6.

¹⁷ Tilastokeskuksen kuolemansyytilasto,

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bx.px/, 23.2.2026.

¹⁸ THL:n tilastoraportti 43/2023, Lähisuhdeväkivalta 2021, 23.8.2024, s. 3.

¹⁹ Tilastokeskus: Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, s. 17.

alkoholijuomia valmistavista toimijoista sijoittuu kaupunkimaisiin kuntiin. Maakunnista alkoholijuomia valmistavia toimijoita on eniten kolmen väkiluvultaan suurimman maakunnan eli Uudenmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen alueella. Seuraavaksi eniten alkoholijuomien valmistuslupia on Päijät-Hämeessä sekä Etelä-Pohjanmaalla. Väkiluvultaan suurista maakunnista Pohjois-Pohjanmaalla on suhteellisen vähän alkoholijuomia valmistavia toimijoita. Karkeasti voidaan sanoa, että alkoholijuomia valmistavat toimijat sijoittuvat pääosin Etelä- ja Keski-Suomeen, kun taas Pohjois-Suomessa on suhteellisen vähän alkoholijuomien valmistajia.

Toimijat, jotka valmistavat alkoholia tislaamalla sijoittuvat taulukon 4 perusteella muita juomaryhmiä useammin maaseutumaisiin kuntiin. Esityksen merkittävimmät vaikutukset kohdistuisivat juuri tislaamoihin, sillä tislaamoilla ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta myydä valmistamia tuotteita kuluttajalle suoraan valmistuspaikalta. Lisäksi maaseudulla alkoholijuomien valmistuspaikoilla vierailevien asiakkaiden arvioidaan olevan useammin matkailijoita kuin kaupunkialueilla. Vaikka esitys lisäisi sekä kaupunkialueella että maaseudulla toimivien alkoholijuomien valmistajien mahdollisuuksia matkailutoiminnan kehittämiseksi, voidaan arvioida, että maaseudulla matkailulla on keskimäärin suurempi merkitys alkoholijuomien valmistajien liiketoiminnalle. Näiltä osin esityksen voidaan nähdä tukevan myös maaseudun elinvoimaisuutta.

Taulukko 4. Alkoholijuomien valmistusluvut jaoteltuna myönnetyn valmistusluvun sijaintikunnan kaupunkimaisuutta kuvaavan muuttujan mukaisesti. Lähde: Alkoholielinkeinorekisteri, voimassa olevat alkoholiluvat. Tilanne 21.11.2025

	Alkoholijuoman valmistussekoittamilla	Panimo	Pullottaminen	Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	Tislaamo	Mikä tahansa alkoholijuoman valmistuslupa
Kaupunkimaiset kunnat	80	100	17	74	22	128
Taajaan asutut kunnat	30	20	2	26	11	41
Maaseutumaiset kunnat	28	23	2	22	17	43

Taulukko 5. Alkoholijuomien valmistusluvut maakunnittain. Lähde: Alkoholielinkeinorekisteri, voimassa olevat alkoholiluvat. Tilanne 21.11.2025.

	Alkoholijuoman valmistussekoittamalla	Panimo	Pullottaminen	Hedelmäviinin ja siiderin valmistus	Tislaamo	Mikä tahansa alkoholijuoman

						valmistuslupa
Ahvenanmaa	5	3	0	6	1	7
Etelä-Karjala	1	1	1	1	1	3
Etelä-Pohjanmaa	10	7	1	6	4	12
Etelä-Savo	6	4	0	6	1	8
Kainuu	1	1	0	1	0	2
Kanta-Häme	6	7	0	7	2	8
Keski-Pohjanmaa	1	2	0	2	0	2
Keski-Suomi	3	6	0	2	2	7
Kymenlaakso	6	4	0	5	1	7
Lappi	5	5	1	4	3	7
Pirkanmaa	11	15	3	11	5	18
Pohjanmaa	4	5	0	4	1	9
Pohjois-Karjala	7	2	2	5	6	8
Pohjois-Pohjanmaa	3	5	1	1	1	6
Pohjois-Savo	9	8	3	8	1	10
Päijät-Häme	11	14	3	9	2	14
Satakunta	4	3	0	5	1	5
Uusimaa	30	38	4	24	11	53

Varsinais-Suomi	15	13	2	15	7	26
-----------------	----	----	---	----	---	----

5 Esityksen EU-oikeudenmukaisuus

Arviointi SEUT 34 ja 36 artiklan kannalta

Lakia muutettaisiin siten, että nykyistä useammalla alkoholijuomien valmistajalla olisi oikeus myydä valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan kuluttajille. Esityksen myötä valmistajilla olisi oikeus myydä myös sellaisia tuotteita, jotka tähän mennessä ovat kuuluneet Alkon yksinoikeuden alaan.

EUT on arvioinut tilaviinipoikkeuksen EU-oikeudellista hyväksyttävyyttä ratkaisussa C-198/14 *Visnapuu* (ks. tarkemmin alaluku 2.1.2 *Alkoholilain mukaiset tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeukset oikeuskäytännössä*). Kyseisessä ratkaisussa EUT katsoi, että tuotantopaikkaan sidottu tilaviinipoikkeus on 34 artiklan mukainen tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitus, mutta jätti kansallisen tuomioistuimen arvioitavaksi sen, voitiinko poikkeusta perustella 36 artiklan nojalla. EUT nosti merkitykselliseksi tilaviinipoikkeuksen sallittavuuden arvioinnin osalta sen, että toiminta oli rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Vaikka EUT on aikaisemmassa ratkaisussaan ottanut kantaa tilaviinipoikkeuksen hyväksyttävyyden arviointiin, on huomionarvoista, että etämyynnin oikeustila on kyseisen ratkaisun antamisen jälkeen selkeytynyt ja muuttunut. Tämän vuoksi kyseisen ratkaisun perustelut eivät täysin sovellu arvioitaessa nyt käsillä olevan esityksen arvioinnissa.

Eduskunnan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä alkoholilain muuttamiseksi (HE 131/2025 vp) lakiin otettaisiin yksiselitteiset säännökset etämyynnistä. Ulkomaille sijoittautunut toimija saisi myydä Suomeen etämyynnin kautta enintään 80 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä juomia. Etämyynti olisi sallittua sekä silloin, kun myyjä käyttää itsestään erillistä kuljettajaa että silloin, kun myyjä itse kuljettaa alkoholijuomat ostajalle. Näin ollen alkoholijuomien valmistajat, jotka haluavat myydä alkoholijuomiaan suomalaisille, voivat hyödyntää etämyyntimahdollisuutta. Ulkomaisilla toimijoilla olisi oikeus toimittaa alkoholijuoma asiakkaan haluamaan paikkaan ja siten ulkomaisilla toimijoilla on jopa paremmat mahdollisuudet myydä alkoholijuomia suomalaisille ostajille kuin Suomeen sijoittautuneilla toimijoilla. Lisäksi ulkomaille sijoittautuneet toimijat voivat myydä tuotteitaan suomalaisille kuluttajille Alkon kautta. Sääntely ei myöskään estä ulkomaisia toimijoita perustamasta tuotantoaan Suomeen ja myymästä tuotantoaan valmistuspaikalta. Ehdotettua sääntelyä ei siten voida pitää muista jäsenvaltioista peräisin olevien alkoholijuomien syrjintänä tai kotimaisen tuotannon välillisenä suosimisena.

Esityksen tarkoituksena ei ole luoda laajamittaista Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa, vaan edistää alkoholijuomien valmistajien toimintaedellytyksiä ja lisätä matkailua ja turismia. Tämän vuoksi valmistajien ulosmyyntioikeus olisi sidottu niiden valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen eikä alkoholijuoman valmistajilla olisi kotiinkuljetusoikeutta yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisille juomille. Asiakkaiden tulisi siis käydä paikan päällä valmistuspaikassa, mikäli he haluaisivat ostaa valmistajilta poikkeuksen piiriin kuuluvaa alkoholijuomaa. Edellytyksenä monopolin alaisten tuotteiden myynnille olisi lisäksi se, että tyyppillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikassa. Tällä edellytyksellä

varmistettaisiin se, että kyse olisi aidosti valmistustyötä vaativasta toimenpiteestä, eikä esimerkiksi pelkästä alkoholijuoman pullottamisesta. Tämän vuoksi myytävät tuotteet olisivat myös tyypillisesti kalliimpia erikoistuotteita eivätkä lähtökohtaisesti kilpailisi hinnassa rajat ylittävissä etämyynneissä tai Alkosta myytävien tuotteiden kanssa. Alkoholijuomien valmistuslupia on Suomessa voimassa 215 kappaletta (tilanne 28.4.2025). Koska valmistusluvan haltijoita on rajallinen määrä Suomessa ja laajennettu vähittäismyyntioikeus koskisi vain valmistuspaikoilla valmistettuja alkoholijuomia, olisi valmistuspaikoilta myytävän yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisen alkoholin osuus kokonaisymyynnistä todennäköisesti hyvin pieni. Esityksellä ei myöskään ole arvioitu olevan suurta vaikutusta Alkon myyntimääriin eikä sillä oleteta olevan vaikutusta alkoholin kokonaiskulutukseen. Alkoholijuomien valmistajille myönnettävä ulosmyyntioikeus olisi oikeasuhtainen ja kansanterveyden näkökulmasta perusteltu, sillä Alko säilyisi edelleen pääasiallisena vähittäismyyntikanavana, minkä tarkoituksena olisi vähentää alkoholin kulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja.

Arviointi SEUT 37 artiklan kannalta

SEUT 37 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on mukautettava kaupallisia valtion monopoleja niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Lähtökohtaisesti 37 artiklan sananmuoto edellyttää ainoastaan sitä, että monopolien toiminta ei saa syrjiä muiden maiden kansalaisia eikä artiklassa suoraan oteta kantaa siihen, millä perusteella itse monopolia voidaan ylläpitää. Toisaalta monopolit ovat aina merkittäviä poikkeuksia EU-oikeuden näkökulmasta, jossa lähtökohtana on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Kun Suomi liittyi EU:hun, luovuttiin samalla muista alkoholiin liittyvistä monopoleista paitsi vähittäismyyntimonopolista. Vähittäismyyntimonopolia perusteltiin nimenomaan kansanterveyssyillä. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan pitää sinänsä selvänä, että jäsenvaltiot voivat pyrkiä alkoholin terveydellisten ja muiden yhteiskunnallisten haittojen torjumiseen rajoittamalla alkoholin saatavuutta ja myöntämällä yksinoikeuksia. Rajoitusten on kuitenkin oltava syrjimättömiä ja oikeasuhteisia. Niiden on myös oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen, eivätkä ne saa rajoittavuudeltaan ylittää sitä, mikä on välttämätöntä. Asetettuihin tavoitteisiin tulisi pyrkiä johdonmukaisella ja järjestelmällisellä tavalla. Mikäli monopolin ala kutistuisi niin paljon, että se ei enää uskottavasti suojaisi kansanterveyttä, voisi olla mahdollista, että monopolin oikeutus haastettaisiin EU-oikeuden vastaisena.

Esityksen myötä Alkon monopoli kutistuu, kun valmistajat voisivat myydä Suomessa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä juomia Alkon vähittäismyyntin rinnalla. Tämän vuoksi arvioitavaksi tulee, voidaanko monopolia pitää monopoliin tehtyjen poikkeusten ja tosiasiallisen kehityksen vuoksi EU-oikeuden tarkoittamana monopolina. Merkityksellistä arvioinnissa on se, onko monopoliin tehtävä poikkeus sellainen, että monopolilla on edelleen uskottava kansanterveydellinen peruste. Esityksen tarkoituksena ei ole luoda laajamittaista vähittäismyyntikanavaa Alkon rinnalle, vaan valmistusluvan haltijoiden oikeus myydä omia tuotteitaan poikkeaa monin tavoin tavanomaisesta vähittäismyyntistä. Kyse on rajatusta poikkeuksesta, joka koskee vain valmistuspaikalla tapahtuvaa myyntiä ja kyseisessä valmistuspaikassa valmistettuja tuotteita. Vähittäismyyntioikeus yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten juomien myyntiin olisi vain sellaisilla valmistajilla, joiden vuosituotantomäärä ei ylittäisi 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Poikkeus olisi siten rajattu koskemaan kooltaan pienempiä toimijoita. Koska valmistajat voisivat myydä vain kyseisessä valmistuspaikassa itse valmistamiaan alkoholijuomia, valikoima ei olisi vastaava kuin Alkossa, vaan huomattavasti suppeampi. Edellytyksenä alkoholijuomien myynnille olisi,

että tyypillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut valmistuspaikalla. Tällä varmistettaisiin se, että valmistuspaikoilta tapahtuva myynti pysyy hyvin rajallisena eikä kyse olisi valmistuspaikoilta myytävistä halpahintaisista tuotteista. Valmistuspaikat olisivatkin sellaisia, jonne asiakkaat lähtökohtaisesti tulisivat matkailuelämyksen takia, eivätkä vähittäismyynnin vuoksi. Lisäksi valmistusluvanhaltijoiden määrä on rajallinen eikä esityksen oleteta lisäävän alkoholijuomien valmistajien määrää ainakaan merkittävässä määrin.

Tavanomainen vähittäismyynti tapahtuisi edelleen Alkosta, ja todennäköisesti vain hyvin pieni osuus kaikista yli 5,5/8,0 prosenttisista alkoholijuomista myytäisiin valmistuspaikoilta. Vuonna 2024 alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen myönnettyissä vähittäismyyntipaikoissa myytiin noin 770 000 litraa alkoholijuomia. Tämä on vain noin 0,1 prosenttia alkoholijuomien kokonaismyynnistä Suomessa. Vaikka esitys lisäisi jossakin määrin vähittäismyyntipaikkoja ja laajentaisi niiden myyntivalikoimaa, olisi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus kokonaismyynnistä jatkossakin oletettavasti hyvin pieni. Monopolin avulla voitaisiin jatkossakin kontrolloida tehokkaasti yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myyntiä ja saatavuutta ja näin turvata kansanterveyttä. Alkolla olisi siten jatkossakin kansanterveydellinen peruste olemassaololleen.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntioikeus olisi rajoitettu koskemaan tiettyntyyppisiä alkoholijuomia tuottavia valmistajia. Sääntelymallissa olisi pitäydytty voimassa olevan lain mukaisessa määrittelyssä siten, että ulosmyyntioikeus olisi koskenut tilaviiniä ja käsityöläisolutta. Lisäksi ulosmyyntioikeus olisi ulotettu koskemaan tislattuja alkoholijuomia. Eri juomalajeille olisi myös asetettu omat vuosituotantorajansa. Edellä kuvattu vaihtoehto olisi ollut rajoitetumpi kuin valittu sääntelymalli, ja siten sillä olisi ollut valittua mallia pienemmät vaikutukset Alkon monopolin alaan. Sääntelymalli olisi kuitenkin rajannut osan alkoholijuoman valmistajista poikkeuksen piiristä eikä se olisi edistänyt alkoholijuomien valmistajien toimintaedellytyksiä ja matkailuelinkeinoa yhtä paljon. Lisäksi eri juomalajeihin perustuvat rajoitukset tai oikeudet olisi hankalammin hahmotettava kokonaisuus kuin yhtenäinen kaikkia alkoholijuomia koskeva malli.

Valmistelussa harkittiin myös vaihtoehtoa, jossa ulosmyyntioikeus koskisi kaikkia toimijoita riippumatta niiden vuosituotantomäärästä. Ulosmyyntioikeus koskisi tässä vaihtoehdossa kaikenkokoisia toimijoita. Valmistelussa tunnistettiin, että tämä vaihtoehto kohtelisi kotimaisia valmistajia yhdenvertaisemmin kuin valittu sääntelymalli. Alkoholijuomien valmistajat eivät olisi erilaisessa asemassa sen perusteella, minkä verran ne tuottavat alkoholijuomia vuosittain. Kun vuosituotantoa ei rajoitettaisi, ei toimijoille myöskään muodostuisi kasvun esteitä. Valmistelussa kuitenkin arvioitiin, että ulosmyyntioikeuden rajaamisella suhteellisen pieniin toimijoihin turvattaisiin paremmin sitä, ettei toiminnasta muodostuisi Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa. Esityksen tarkoituksena olisi tukea erityisesti pienempien toimijoiden toimintaedellytyksiä ja valmistuspaikoille suuntautuvaa matkailua, kuitenkin siten, että Alkolla olisi jatkossakin monopoliasema. Myös hallitusohjelman mukaan tuotteiden myynti valmistuspaikalta mahdollistettaisiin pien- ja käsityöläispanimoille, pientislaamoille ja viinitiloille. Ulosmyyntioikeuden rajaaminen tietyn suuruisiin toimijoihin toteuttaisi siten tarkemmin hallitusohjelmakirjausta. Näiden seikkojen vuoksi valmistelussa ei päädytty edellä kuvattuun vaihtoehtoon.

Hallitusohjelman mukaan ulosmyyntioikeus valmistuspaikalta mahdollistetaan pien- ja käsityöläispanimoille, pientislaamoille ja viinitiloille. Hallitusohjelmassa ei ole tarkennettu,

mitä pien- ja käsityöläispanimolla ja pientislaamoilla tarkoitetaan. Valmistelussa päädyttiin siihen, että pientuottajiksi katsotaan kaikki alkoholijuoman valmistajat, joiden vuosituotanto on enintään 100 000 litraa puhdasta alkoholia. Valmistelussa harkittiin eri vaihtoehtoja vuosituotantorajalle. Vuosituotantorajan määrittelyssä pyrittiin siihen, että sääntely mahdollistaisi ulosmyynnin valmistuspaikoilta mahdollisimman monelle toimijalle, mutta joka samaan aikaan koskisi hallitusohjelman mukaisesti suhteellisen pieniä toimijoita. Esityksen tarkoituksena ei ole ollut laskea vuosituotantorajoja nykyiseen sääntelyyn verrattuna. Tilaviinin vähittäismyynti on voimassa olevan lain mukaan sallittua toimijoille, joiden vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa. Jos kaikki toimijan valmistama alkoholi olisi esimerkiksi 13 % vahvuista²⁰, olisi tämä puhtaaksi alkoholiksi muutettuna 13 000 litraa puhdasta alkoholia. Käsityöläisölun vähittäismyynti on puolestaan voimassa olevan lain perusteella mahdollista toimijalle, jonka vuosituotanto ei ylitä 500 000 litraa. Jos toimijan kaikki valmistama alkoholi olisi esimerkiksi 12 % vahvuista²¹, olisi tämä puhtaaksi alkoholiksi muutettuna 60 000 litraa. Esityksen tarkoituksena on helpottaa yritystoiminnan edellytyksiä, minkä vuoksi vuosituotantoraja pyrittiin asettamaan tasolle, jossa mahdollisimman moni yritys voisi hyötyä uudistuksesta. Siten valmistelussa katsottiin, että vuosituotantoraja voisi olla korkeampi kuin 60 000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa. Samalla vuosituotantoraja pyrittiin pitämään sen verran matalana, että sääntely koskisi hallitusohjelman mukaisesti pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Tämän perusteella esimerkiksi lausunnoissa esitetty 500 000 litran puhtaan alkoholin vuosituotantorajaa pidettiin liian korkeana. Poliittisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella esityksessä on päädytty siihen, että ehdotettu vuosituotantoraja, 100 000 litraa puhdasta alkoholia, on parhaiten tasapainossa esityksen tavoitteiden kannalta.

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, jossa pientuottajille mahdollistettaisiin myös alkoholijuomien kotiinkuljetus. Vaihtoehtoa harkittiin, koska hallitusohjelmakirjauksen mukaan maan sisäisessä toimitusmyynnissä noudatetaan käsityöläispanimo-, pienpanimo- ja tilaviinipoikkeukset huomioiden voimassa olevia kotimaan vähittäismyynnin vahvuusrajoja. Esityksen tarkoituksena olisi edistää pienempien alkoholijuomavalmistajien toimintaedellytyksiä ja matkailua valmistuspaikoille siten, ettei samalla luotaisi Alkon vähittäismyyntimonopolin kanssa kilpailevaa myyntikanavaa. Valmistelussa arvioitiin, että olennaisinta tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi, että valmistuspaikalla käyvillä vierailijoilla olisi mahdollisuus halutessaan ostaa mukaansa valmistajan tuotteita. Vaikka alkoholijuomien toimitus edistäisi pientuottajien asemaa, olisi tällä suurempi vaikutus Alkon asemaan. Pienemmillä tuottajilla on lisäksi mahdollisuus saada tuotteensa ilmoituksenvaraisesti ja ilman kustannuksia Alkon valikoimiin. Kaikilla alkoholijuomien valmistajilla olisi myös oikeus toimittaa enintään 5,5/8,0 % vahvuisia alkoholijuomia asiakkaille. Tämän vuoksi päädyttiin siihen, että ulosmyyntioikeus monopolin alaan kuuluville alkoholijuomille olisi sidottu valmistuspaikkaan.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Islanti

Islannissa sallittiin vuonna 2022 toteutetulla lakimuutoksella enintään 500 000 litraa vuodessa alkoholijuomia valmistaville pientuottajille valmistamiensa enintään 12 prosenttisten alkoholijuomien myynti tilamyntiluvalla ulos valmistuspaikalta. Mikäli valmistajan vuosituotanto on alle 100 000 litraa alkoholijuomia vuodessa, tilamynti on sallittua myös yli

²⁰ Voimassa olevan lain mukaan tilaviini voi olla enintään 13 prosentin vahvuista

²¹ Voimassa olevan lain mukaan käsityöläisolut voi olla enintään 12 prosentin vahvuista

12 prosenttisten alkoholijuomien osalta. Pientuottajilta ostettujen alkoholijuomien kotiinkuljetus ei ole sallittua.

Norja

Norjassa tuottajatilat voivat myydä valmistamiaan 4,7–22 prosenttisia alkoholijuomia omista valmistuspaikkojen yhteydessä sijaitsevista tilamyymälöistään vuositasolla 15 000 litraan asti. Norjassa tilojen ulosmyyntioikeus on siis rajoitettu vuosituotannon sijaan vuosittaisen myyntimäärän perusteella. Ulosmyynti on sallittu muille käymisteitse valmistetuille juomille kuin oluelle ja rypäleviinille. Tilamyyntilupa koskee ainoastaan ETA-sopimuksen ulkopuolisia tuotteita, kuten siideriä, hunajaviiniä ja päärynäviiniä. Tilamyyntiluvalla ulos myytävien tuotteiden kotiinkuljetus ei ole sallittua. Norjassa on käynnissä parlamentin tilaama selvitystyö tilamyynnin laajentamisesta muun muassa oluisiin, rypäleviinisiin ja väkeviin alkoholijuomiin.

Ruotsi

Ruotsissa tuli voimaan kesällä 2025 määräaikainen laki Ruotsin alkoholilain muuttamisesta (*lag 2025:299*), jossa tilamyynti mahdollistettiin esimerkiksi väkevien alkoholijuomien, viinin ja oluen valmistajille. Tilamyyntilupa kattaa kaikki alkoholijuomat, mutta vuosituotantorajat on määriteltävä juomaryhmittäin. Luvanhaltija on oikeutettu tilamyyntiin vain yhdessä myyntipisteessä. Tilamyynnin tulee tapahtua valmistuspaikalla, eli kotiinkuljetus ei ole mahdollista Ruotsin tilamyynnissä.

Ruotsissa väkevien alkoholijuomien ulosmyynti tilamyyntiluvalla on mahdollista sellaisille valmistajille, jotka tuottavat enintään 75 000 litraa väkeviä alkoholijuomia vuodessa. Muiden juomalajien osalta laissa säädetyt tuotantomäärärajat ovat käymisteitse valmistettujen, enintään 10 prosenttisten alkoholijuomien osalta enintään 400 000 litraa ja käymisteitse valmistettujen, yli 10 prosenttisten alkoholijuomien osalta enintään 200 000 litraa vuodessa. Valmistaja voi yhdellä tilamyyntiluvalla myydä kaikkia edellä mainittuja valmistamiaan alkoholijuomia. Valmistajan on kuitenkin oltava itsenäinen, eli oikeudellisesti ja taloudellisesti riippumaton muista alkoholijuomien valmistajista, ja se ei saa harjoittaa lisenssivalmistusta. Ruotsissa tilamyynti kattaa myös rypäleistä valmistetun viinin. Viinintuottajien osalta vaaditaan kuitenkin erikseen, että viini on valmistettava yksinomaan omilta viljelmiltä peräisin olevista rypäleistä.

Kuluttajan tulee osallistua maksulliselle vierailulle tuotantopaikalla ennen alkoholin ostamista. Vierailun on pidettävä sisällään tiedottava osio, vierailulla on oltava tietty kesto ja vierailun on oltava maksullinen. Vierailun järjestämisen yhteydessä luvanhaltijan on annettava tietoa alkoholin haitallisista vaikutuksista. Lisäksi ulos myytävien alkoholijuomien myyntimääriä asiakasta kohden on rajoitettu. Yksittäiselle kuluttajalle saa myydä yhden vierailun aikana 0,7 litraa väkevää alkoholijuomaa, kolme litraa viiniä, kolme litraa vahvaa olutta ja kolme litraa muita käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia.

Lakimuutos tuli Ruotsissa voimaan 1.6.2025, ja tilamyyntilupia oli marraskuuhun 2025 mennessä myönnetty 132 kappaletta. Alustavien havaintojen mukaan tilamyyntilupien alueellisessa jakautumisessa on suuria eroja. Tilamyyntilupia on myönnetty toistaiseksi eniten Gotlannissa ja Skånessa. Tilamyynti ei ole kuitenkaan alustavien tietojen perusteella noussut merkittäväksi myyntikanavaksi. Lakimuutosten vaikutuksista ei ole vielä tehty virallisia selvityksiä.

7 Lausuntopalaute

7.1 Lausuntokierroksella saatu palaute

Suomenkielinen luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 19.12.2025 sähköisessä lausuntopalvelussa ja suomenkielinen lausuntokierros järjestettiin 19.12.2025–13.2.2026. Lausuntoaika oli 8 viikkoa. Lausuntopalvelussa julkaistiin 14.1.2026 ruotsinkielinen tiivistelmä esitysluonnoksesta ja ruotsinkielinen lausuntokierros järjestettiin 14.1.–25.2.2026. Ruotsinkielisen lausuntokierroksen pituus oli 6 viikkoa, koska lausuntokierros ei osunut loma-ajalle.

Lausuntoja pyydettiin muun muassa ministeriöiltä ja virastoilta, elinkeinoelämän etujärjestöiltä sekä kansanterveysjärjestöiltä. Lausunnon pystyivät antamaan myös ne, joille ei erikseen lähetetty lausuntopyyntöä. Esitysluonnoksesta saatiin määräaikaan mennessä 50 lausuntoa. Lausuntonsa antoivat opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Ahvenanmaan valtionvirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV), Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Lupa- ja valvontavirasto (LVV), Poliisihallitus, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työterveyslaitos, valtioneuvoston oikeuskansleri, Helsingin kaupunki, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Keski-Suomen hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Aitoon viinikellari, Alko Oy, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto (EPT-verkosto), Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Ensi- ja turvakotien liitto ry, HUS-Yhtymä, Hyvinvointiala HALI ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Hämeen ammatti-instituutti Oy, Kasvuväylä Oy, Kaupan liitto ry, Kuluttajaliitto ry, Kyrö Distillery Company, Maaseutupolitiikan Työn ja yrittäjyyden uudet mahdollisuudet maaseutualueilla -verkosto (TUUMA27-verkosto), Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Mikro- ja yksinyrittäjät ry, Munuais- ja maksaliitto ry, Pienpanimoliitto ry, Päivittäistavarakauppa ry, Suomen Alkoholijuomakauppa ry, Suomen ASH ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Tislaamoliitto, Suomen Viskintislaajat ry, Suomen Yrittäjät ry, Syöpäjärjestöt, Österbottens whiskysällskap rf ja viisi yksityishenkilöä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö, sisäministeriö, valtionvarainministeriö ja Opetushallitus ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa esitysluonnoksesta. Tämän lisäksi Olutliitto ry toimitti suomenkielisen lausuntonsa 25.2.2026.

Lausunnot on julkaistu Hankeikkunassa hanketunnuksella STM101:00/2024.

Lausuntopalaute oli jakautunutta. Osa viranomaisista (Lupa- ja valvontavirasto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja hyvinvointialueet) sekä kansanterveys- ja lapsijärjestöt vastustivat esitystä. Kyseiset lausunnonantajat katsoivat, että esitys lisää alkoholin saatavuutta ja siten haittoja. Vaikka nyt käsillä olevan hallituksen esityksen vaikutukset kansanterveyteen tunnistettiin pienemmiksi kuin eduskunnan käsittelyssä olevan kotiinkuljetusta, etämyyntiä ja markkinointia koskevan esityksen (HE 131/2025 vp) vaikutukset, katsoivat lausunnonantajat, että esitystä tulisi arvioida osana isompaa kokonaisuutta. Lausunnonantajat kritisoivat sitä, että alkoholiuudistuksia toteutetaan pala kerrallaan, jolloin vaikutustenarviointia on vaikeampi tehdä. Lausunnoissa nostettiin myös esille huoli Alkon monopoliasemasta. Toisaalta jotkut viranomaiset (työ- ja elinkeinoministeriö, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Helsingin kaupunki, Poliisihallitus ja Työterveyslaitos) suhtautuivat esitysluonnokseen joko neutraalisti tai myönteisesti. Kyseiset lausunnonantajat näkivät ehdotetulla muutoksella olevan hyötyjä, kuten yritysten elinkeinotoiminnan edellytysten ja kilpailun lisääntymisen sekä matkailutoiminnan tukemisen. Toisaalta lausunnoissa tunnistettiin riskit kansanterveydelle, mutta samalla riskit katsottiin kuitenkin tämän esityksen kohdalla suhteellisen pieniksi. Elinkeinoelämän edustajat puolestaan kannattivat laajasti esitystä, mutta

katsoivat, että ulosmyynti pitäisi sallia ehdotettua laajemmin. Elinkeinoelämän edustajat katsoivat, että esitys tukisi yritystoiminnan ja samalla viennin edellytyksiä ja tukisi matkailutoimintaa. Yleisesti lausunnonantajat pitivät hyvänä sitä, että sääntely yksinkertaistuisi, kun luovuttaisiin tilaviinin ja käsityöläisölöjen määritelmästä.

Lausunnoissa kommentoitiin eniten esityksessä ehdotettua pientuottajia koskevaa 100 000 litran puhtaan alkoholin vuosituotantorajaa. Suuri osa viranomaisista, kansanterveysjärjestöt ja Alko katsoivat, että ehdotettu raja on todella korkea, ja sitä tulisi laskea merkittävästi. Kyseiset lausunnonantajat katsoivat lausunnoissaan, ettei esitys koske ainoastaan pieniä toimijoita. Esimerkiksi LVV nosti esille, että vain noin 10 valmistuslupanhaltijaa valmistaa yli 100 000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa. Lausunnonantajat vertasivat tuotantorajoja Ruotsiin, missä vuosituotantorajat tilamyyntiä harjoittaville toimijoille ovat alemmat. Toisaalta viranomaisista KKV ja TEM katsoivat, että vuosituotantomäärään perustuva poikkeus voi vääristää kilpailua ja KKV totesi, että voisi olla perustellumpaa rajoittaa ainoastaan ulosmyyntimääriä. Elinkeinoelämä vastusti laajasti esitettyä 100 000 litran vuosituotantorajaa. Lausunnoissa katsottiin, että vuosituotantoraja on keinotekoinen ja aiheuttaa yrityksille kasvun esteen, mikä voi estää myös kansainvälistä laajentumista. Esitystä pidettiin osassa lausuntoja syrjivänä, sillä vain muutama toimija jäisi ehdotetun rajan ulkopuolelle. Elinkeinoelämän lausunnoissa katsottiin ensisijaisesti, että vuosituotantorajasta tulisi luopua kokonaan, sillä ulosmyyntirajaa sääntelemällä voitaisiin riittävästi rajata yritysten toimintaa. Toissijaisesti lausunnoissa esitettiin vuosituotantorajan nostamista 500 000 litraan puhdasta alkoholia. TEM kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että jatkovalmistelussa olisi hyvä selventää, että vuosituotantoraja on valmistajakohtainen eikä valmistuslupakohtainen. Siten vuosituotantoa laskettaessa on huomioitava kaikissa valmistuspaikoissa ja kaikkien valmistuslupien alla valmistetut alkoholijuomat.

Lausunnonantajat kommentoivat myös ehdotettua 25 000 litran puhtaan alkoholin ulosmyyntirajaa. Suuri osa lausunnonantajista piti ulosmyyntimäärien rajoittamista perusteltuna. LVV, THL, kansanterveysjärjestöt ja Alko pitivät kuitenkin ehdotettua ulosmyyntirajaa liian korkeana ja katsoivat, että rajaa tulisi laskea huomattavasti. Alko katsoi lausunnossaan, että vertailu Alkon myymälän keskimääräiseen vuosimyynntiin (30 000 litraa puhdasta alkoholia) ei anna oikeaa kuvaa Alkon myymälän keskimääräisestä vuosimyynnistä. Lausunnon mukaan laskennallinen ”keskimääräinen myymälä” ei vastaa todellista myyntiprofiilia, vaan tosiasiallisesti Alkon myymälän vuosimyyntimäärä esimerkiksi pientuottajan kanssa samassa kunnassa voi olla merkittävästi tällä tavalla laskettua keskiarvoa alempi. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla 88 %, Lapissa 83 %, Varsinais-Suomessa 47 % ja Uudellamaalla 35 % myymälöistä myynti yli 5,5 % / 8 % käymisteitse valmistetuissa alkoholijuomissa jää alle 30 000 litran puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Alko huomautti lisäksi, että esitysluonnoksessa arvioitu Alkon myymälän keskimääräinen vuosimyynti sisältää myös Alkon myymälän enintään 5,5 / 8 % käymisteitse valmistettujen juomien myynnin, kun ulosmyyntiraja 25 000 litraa puhdasta alkoholia koskee vain 5,5, % / 8 % käymisteitse valmistettuja vahvempia juomia. Suuri osa elinkeinoelämän edustajista piti ulosmyyntioikeuden rajaamista perusteltuna tai ainakin perustellumpana vaihtoehtona kuin vuosituotannon rajaamisen. Kuitenkin jotkut elinkeinoelämän edustajista esittivät ulosmyyntirajan nostoa (Kyrö Distillery Company, Suomen Yrittäjät ry) tai poistoa kokonaan (MaRa ry, Suomen viskitislaajat ry).

Lausunnonantajista Alko, THL, EHYT ry ja EPT-verkosto katsoivat, että oikeudellisen ja taloudellisen riippumattomuuden vaatimusten edellytysten poistaminen mahdollistaisi ulosmyynnin myös isoille toimijoille. Lausuntojen mukaan sääntelyä voitaisiin kiertää yritysjärjestelyillä, jolloin isokin toimija voisi esimerkiksi tytäryhtiön kautta harjoittaa ulosmyyntiä. Alko huomautti lausunnossaan, että lisenssivalmistuksen salliminen voisi

esimerkiksi johtaa siihen, että pienet tislaimot valmistaisivat ulkomaisten tislamojen tuotteita ja myisivät niitä valmistuspaikalta. Elinkeinoelämän edustajat puolestaan kommentoivat esityksessä ehdotettua rajoitusta, jonka mukaan valmistaja voisi harjoittaa ulosmyyntiä vain yhdeltä valmistuspaikalta. Esimerkiksi Suomen Yrittäjien lausunnossa rajoitus nähtiin yrittäjien kannalta liian jäykäksi. Lausunnon mukaan se ei ota huomioon monipaikkaista yritystoimintaa, sesonkiluonteisuutta tai erilaisia toimintaympäristöjä, kuten matkailukeskuksia ja kaupunkialueita.

Joissakin lausunnoissa kommentoitiin fyysisen erillisyyden määritelmää. LVV katsoi, että vaatimusta fyysisestä erillisyydestä tulisi täsmentää. LVV totesi lausunnossaan, että ehdotetussa säännöksessä edellytettäisiin fyysisen erillisyyden vaatimuksen täyttymistä suhteessa muihin alkoholijuomien valmistuspaikkoihin. Tällöin olisi tulkinnanvaraista, voisiko fyysisen erillisyyden vaatimus täytyä niissä tilanteissa, joissa samalla valmistajalla olisi useampi valmistuspaikka ja näiden valmistuspaikkojen välillä tehtäisiin yhteistyötä. LVV:n lausunnon mukaan olisi perustellumpaa edellyttää fyysistä erillisyyttä suhteessa muihin alkoholijuomien valmistajiin. Pienpanimoliitto katsoi puolestaan lausunnossa, että fyysisen erillisyyden rajoite on käytännössä alueellisesti epäoikeudenmukainen ja erityisen haitallinen niille panimoille ja tislamoille, joilla on esimerkiksi sekä tuotantolaitos että erillinen panimoravintola tai vierailukohde.

Joissakin lausunnoissa otettiin kantaa esitysluonnoksen ehdotukseen siitä, että vähittäismyyntipaikka tulisi sijoittaa valmistuspaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä. LVV katsoi lausunnossaan, että välittömän läheisyyden arviointi voi joissakin tilanteissa olla käytännössä haastavaa ja tulkinnanvaraista. KKV puolestaan totesi, että vaatimus myyntipisteestä valmistuspaikan yhteydessä voi olla kuluttajien ja tuottajien kannalta epätarkoituksenmukainen. KKV:n lausunnon mukaan etenkin, kun huomioidaan hallituksen esitysluonnoksessa mainittu tavoite maaseutu- ja aluematkailun sekä turismin edistämisestä ja maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamisesta, voisi olla perustellumpaa sallia ulosmyynti yhdessä myyntipisteessä riippumatta siitä, sijaitseeko myyntipiste tuotantopaikan välittömässä läheisyydessä. THL ja EHYT ry puolestaan pitivät positiivisena sitä, että myynti olisi rajattu valmistuspaikan välittömään läheisyyteen. Maaseutupolitiikan verkosto totesi lausunnossaan, että vähittäismyyntipaikan läheisyys valmistuspaikkaan on toimintaympäristösidonnainen, joten on hyvä huomioida, ettei vähittäismyyntipaikalle aseteta tarkkoja metrimääriä tai muita rajoitteita.

Muutamassa lausunnossa otettiin kantaa esityksen ehdotukseen, jonka mukaan ulosmyyntioikeuden edellytyksenä on se, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Säännöksessä lueteltaisiin, että tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaisempaa käsittelyä. Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi lausunnossaan, että 17 §:n 2 momentti sisältää poissulkevan määrittelyn siitä, mitä ”tyypillinen osa” ei ole, mutta muutoin ”tyypillisen osan” luonnehdinta sisältyy lähinnä säännöksen perusteluihin. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan tulisi vielä harkita, olisiko säännöstä tältä osin tarpeen tarkentaa. LVV puolestaan katsoi lausunnossa, että säännöksessä olevaan listaan olisi hyvä lisätä selvyuden vuoksi myös alkoholijuomien astiointi, johon kuuluu esimerkiksi juoman pullotus ja tölkitys. Suomen viskitislaajat ry piti lausunnossaan ehdotetussa säännöksessä olevaa rajaamista tyypilliseen osaan tuotantoa hyvänä ratkaisuna, jolla rajoitetaan mahdollisia vähittäismyyntin lieveilmiöitä.

Osa lausunnonantajista otti kantaa myös alkoholijuomien toimittamisoikeuteen. Esitysluonnoksen mukaan alkoholijuomien pientuottajilla ei olisi oikeutta toimittaa yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia, vaan juomat saisi myydä vain valmistuspaikasta. LVV,

Alko, THL ja kansanterveysjärjestöt kannattivat tätä rajoitusta, sillä he katsoivat, että vaikutukset Alkon asemaan olisivat suuremmat, mikäli toimitusmyynti sallittaisiin. Osa elinkeinoelämän edustajista nosti taas lausunnossaan esille, että toimitusoikeus tulisi koskea yli 5,5/8,0 prosenttia vahvuisia juomia. Esimerkiksi Suomen Yrittäjät ry totesi, että toimituskielto rajoittaa nykyaikaisia myyntikanavia, ja ulkomaisten toimijoiden etämyynnin kehittyminen voi heikentää kotimaisten pientuottajien kilpailuasetelmaa. Lisäksi valtioneuvoston oikeuskansleri toi esille lausunnossaan, että toimitusmyyntiä koskevat säännösethdotukset sisältyvät hallituksen esitykseen 131/2025 vp. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan kokonaisuus on muodostumassa monitahoiseksi ja vaikeasti hahmottuvaksi. Sen vuoksi on hankala täysin vakuuttua siitä, että voimassa olevien ja valmisteltavien säännösten kokonaisuus vastaa nyt esillä olevan hallituksen esitysluonnoksen perusteluita. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan jatkovalmistelussa on vielä syytä varmistua siitä, että sääntelykokonaisuus vastaa esityksen perusteluita.

LVV nosti lausunnossaan esille, että esitystä tulisi täydentää säätämällä 17 §:n 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen selvästi sanktioituksi esimerkiksi siten, että velvollisuuksien rikkomisesta voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Edelleen LVV esitti, että samassa yhteydessä voitaisiin korottaa seuraamusmaksun enimmäissuuruutta, jotta seuraamusmaksu kannustaisi luvanhaltijoita toimimaan lainmukaisesti.

LVV ja THL nostivat lausunnoissaan esille, että valmistuspaikoilta tapahtuvassa myynnissä olisi laajemmat myyntiajat kuin Alkolla. Lausuntojen mukaan tämä lisäisi saatavuutta ja voisi aiheuttaa haittoja. Alko puolestaan katsoi lausunnossaan, että Alkolle tulisi säätää vastaavat vähittäismyyntiajat kuin muille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille. LVV ja THL nostivat lausunnoissaan esille myös sen, että esitys mahdollistaa alkoholijuomien myynnin myös kaupunkien keskustoissa, mikä lisää saatavuutta entisestään eikä tue esityksen tavoitetta maaseutumatkailun kehittämisestä.

Joissakin lausunnoissa otettiin kantaa esitysluonnoksen puuttuviin lapsivaikutusten arviointeihin. Esimerkiksi Lapsiasiavaltuutetun toimisto piti moitittavana, ettei esitysluonnoksessa ole esitetty arvioita muutoksen vaikutuksista lapsiin eikä edes perusteltu sitä, miksi lapsivaikutusten arviointia ei ole tehty. Tasa-arvovaltuutetun toimisto piti puolestaan valitettavana, että esitysluonnoksessa on laiminlyöty sukupuolivaikutusten arviointi kokonaan eikä esitysluonnoksessa ole myöskään perusteltu, miksi sukupuolivaikutusten arviointia ei ole tehty. Valtioneuvoston oikeuskansleri puolestaan kiinnitti huomiota siihen, että esityksen säätämisyjärjestysjaksoa olisi aiheellista täydentää lausunnosta PeVL 1/2026 vp ilmenevillä näkökohdilla Suomen perustuslain elinkeinovapautta koskevasta 18 §:stä ja yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:stä, koska HE 131/2025 vp koskevat liittyvät tuoreina myös tähän sääntely-yhteyteen.

Ahvenanmaan valtionvirasto kiinnitti huomiota siihen, että esitys lisäisi tarvetta alkoholivalvonnan viranomaisresursseille. Muutamat lausunnonantajat katsoivat, että pientuottajilta tulisi edellyttää yhteistyötä paikallisten ehkäisevän päihdetyön toimijoiden kanssa. Lisäksi joissakin lausunnoissa korostettiin tarvetta edellyttää vastuullista myyntiä esimerkiksi ikärajovalvonnan toteuttamiseksi.

Esitysluonnoksessa ei ehdotettu muutoksia ravintoloiden ulosmyyntioikeuteen, mutta osa elinkeinoelämän edustajista (Kaupan liitto ry, MaRa ry, EK, Olutliitto ry) esittivät, että myös ravintoloiden ulosmyyntioikeutta tulisi laajentaa.

Alko ehdotti lausunnossaan, että laki voitaisiin säätää määräaikaiseksi, jotta voitaisiin seurata esityksen vaikutuksia. Helsingin kaupunki puolestaan esitti, että uudistuksen yritysvaikutuksia

seurataan tarkastelemalla sekä uudistusvaiheessa että lain voimaantulon jälkeen sellaisten määrällisten rajoitteiden toimivuutta, joilla voi olla vaikutusta yritysten kasvuun.

Esitystä on muokattu lausuntopalautteen perusteella. Edellytystä tyypillisestä osasta tuotantoa on täsmennetty siten, että tyypilliseksi osaksi tuotantoa ei katsottaisi myöskään astiointia. Muutoin kyseistä sääntelyä ei ole muutettu, vaan pykälään on jätetty poissulkeva listaus siitä, mitä ei olisi pidettävä tyypillisenä osana tuotannosta. Pykälätasolla olisi haastavaa säätää tyhjentävää luetteloa siitä, mitä jokaisen juomalajin osalta katsottaisiin tyypilliseksi osaksi tuotantoa, sillä alkoholijuomia kehitetään jatkuvasti lisää ja lainsäädäntöä olisi haastava pitää ajan tasalla.

Esitystä on myös täsmennetty siten, että fyysistä erillisyyttä edellytettäisiin suhteessa muihin alkoholijuomien valmistajiin. Lisäksi esitystä on täydennetty siten, että 17 §:n 2 momentissa säädettyjen velvollisuuksien rikkomisesta voitaisiin määrätä seuraamusmaksu.

Myös esityksen perusteluja on täydennetty. Esitykseen on lisätty lapsi- ja sukupuolivaikutusten arviointi. Lisäksi esityksen vaikutustenarviointiin on lisätty kokonaisarviointi, jossa on huomioitu nyt annettavan esityksen lisäksi myös aikaisemmin tällä hallituskaudella annetut alkoholilain muuttamista koskevat esitykset. Lisäksi esityksen säätämisyjärjestysjaksoa on täydennetty siten, että siinä on huomioitu perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 1/2026 vp alkoholijuomien toimittamista, etämyyntiä ja markkinointia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 131/2025 vp).

Esityksen vuosituotantorajaan, 100 000 litraa puhdasta alkoholia, ei ole tehty muutoksia lausuntopalautteen perusteella. Kuten jaksossa 6.1 on todettu, poliittisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella esityksessä on päädytty siihen, että esityksessä ehdotettu vuosituotantoraja on parhaiten tasapainossa esityksen tavoitteiden kannalta. Myöskään ulosmyyntirajaan, 25 000 litraa puhdasta alkoholia, ei ole tehty muutoksia lausuntopalautteen perusteella. Esityksen perusteluja on täydennetty siten, että vertailussa Alkon myymälän keskimääräiseen vuosimyyntiin on huomioitu myymälöiden myynti monopolin alaisten tuotteiden osalta. Ulosmyyntirajaa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi laskea, sillä se on edelleen alhaisempi kuin Alkon keskimääräisen myymälän vuosimyynti (29 000 litraa puhdasta alkoholia). Vaikka myymälöiden myynti vaihtelee eri alueilla, asetetun ulosmyyntirajan on arvioitu riittävästi rajoittavan vaikutuksia Alkon asemaan.

Lausuntopalautteen perusteella ei ole tehty muutoksia ulosmyyntiä harjoittavaa toimijaa koskeviin muihin edellytyksiin. Valmistajilta ei edellytettäisi fyysistä ja oikeudellista riippumattomuutta eikä lisenssivalmistusta kiellettäisi. Toisaalta valmistaja saisi myydä monopolin alaisia tuotteita vain yhdeltä valmistuspaikaltaan. Esityksen tarkoituksena on edistää alkoholivalmistajien toimintaedellytyksiä. Taloudellisen ja oikeudellisen riippumattomuuden edellyttäminen ja lisenssivalmistuksen kieltä voisi rajoittaa liiaksi ulosmyyntioikeuden piiriin kuuluvia toimijoita. Kokonaisuudessaan valmistuspaikalta tapahtuvaan myyntiin liittyy monia rajoituksia, joilla turvataan Alkon asemaa (myynti yhdeltä valmistuspaikalta, fyysinen erillisuus muista luvanhaltijoista, alkoholijuoman valmistukseen osallistuminen, vuosituotanto- ja ulosmyyntirajat). Näin ollen ei ole katsottu tarpeelliseksi tehdä muutoksia lausuntopalautteen perusteella.

Myöskään välittömän läheisyyden arviointiin ei ole tehty lausuntopalautteen perusteella muutoksia. Valmistelussa ei nähty tarkoituksenmukaiseksi säätää esimerkiksi tarkkoja metrimääriä pykälätasolla, sillä vähittäismyyntipaikan läheisyys valmistuspaikkaan nähden on toimintaympäristösidonnainen. Laissa on tähän mennessäkin käytetty välittömän läheisyyden määritelmää eikä tarkoituksena ole muuttaa nykyisiä tulkintoja. Valmistelussa katsottiin, että

välittömän läheisyyden termin avaaminen perusteluissa esimerkkien valossa on riittävää, jotta lain soveltamiskäytännössä voidaan aidosti huomioida tapauskohtaiset tilanteet.

Lausuntopalautteen perusteella ei muutettu alkoholijuomien toimitusta koskevaa sääntelyä. Kuten jaksossa 6.1 todetaan, esityksen tarkoituksena olisi edistää pienempien alkoholijuomavalmistajien toimintaedellytyksiä ja matkailua valmistuspaikoille siten, ettei samalla luotaisi Alkon vähittäismyyntimonopolin kanssa kilpailevaa myyntikanavaa. Olennaisinta tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi, että valmistuspaikalla käyvillä vierailijoilla olisi mahdollisuus halutessaan ostaa mukaansa valmistajan tuotteita. Alkoholijuomien toimitusoikeudesta säädettäisiin eduskunnassa olevan hallituksen esityksen (HE 131/2025) 35 a §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan alkoholijuoman toimittaja saisi vastaanottaa sekä luovuttaa kotimaan vähittäismyyntistä hankitun alkoholijuoman ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain, jos kyse olisi käymisteitse valmistetusta, enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta tai muulla tavoin valmistetusta, enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävästä alkoholijuomasta. Tätä vahvempia alkoholijuomia voitaisiin toimittaa vain alkoholiyhtiöstä tai rajat ylittävästä etämyyntistä.

7.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto katsoi lausunnossaan, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvoston lausunnon mukaan esitysluonnoksen perusteella saa hyvän käsityksen asian taustasta, tavoitteista ja keskeisistä ehdotuksista. Esitysluonnoksessa on arvioitu ehdotusten vaikutuksia monipuolisesti. Kuvauksessa on myös hyödynnetty havainnollistavia taulukoita ja kuvioita. Arviointineuvoston lausunnon mukaan esityksen välillisiä vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia muiden alkoholin vähittäismyyntiä koskevien esitysten kanssa olisi hyvä tarkentaa. Esitysluonnoksessa tulisi arvioida tarkemmin jo aiemmin tehtyjen, vireillä olevien ja nyt ehdotettavien alkoholin vähittäismyyntiä koskevien muutosten yhteisvaikutuksia valtion alkoholiyhtiön asemaan. Lisäksi esityksessä tulisi arvioida tarkemmin riskejä sille, että poikkeukseksi tarkoitettun vähittäismyyntiluvan piiriin tulee erilaisten yritysjärjestelyiden kautta esimerkiksi lisenssillä toimivia suurten alkoholivalmistajien tytäryhtiöitä, jolloin toiminta ei olisi enää esityksen tavoitteiden mukaisesti pienimuotoista ja paikallista. Arviointineuvosto katsoi myös, että esityksessä olisi hyvä arvioida ehdotetun vuosituotantorajan kilpailuvaikutuksia. Arviointineuvosto suositteli, että esitystä täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen esityksen antamista eduskunnalle.

Arvioinnin perusteella esitykseen on täydennetty arviointia yritysjärjestelyiden hyödyntämisestä ja kilpailuvaikutuksista sekä arviota siitä, miten vähittäismyyntiä koskevat muutokset ovat vaikuttaneet Alkon myyntiosuuteen kotimaan vähittäismyyntistä.

8 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 14 kohta ja 15 kohta kumottaisiin tarpeettomina. Ehdotettavassa 17 §:n 2 momentissa säädettäisiin jatkossa yhdestä yleisestä alkoholijuomien pientuottajia koskevasta vähittäismyyntipoikkeuksesta, joten tilaviinin ja käsityöläisluen määritelmiä ei tarvittaisi jatkossa.

Myös pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana tilaviinin ja käsityöläisluen määritelmistä luopumisen myötä.

17 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset. Pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen tehtäisiin kielellinen korjaus lisäämällä lauseeseen pilkku.

Momentin 4 kohtaa muutettaisiin siten, että kohdan mukainen alkoholijuomien valmistajalle myönnettävä vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää jatkossa myös valmistuspaikan välittömään läheisyyteen. Voimassa olevan lain mukaan kyseinen valmistusluvan haltijan vähittäismyyntilupa voidaan myöntää vain valmistuspaikan yhteyteen, mutta voimassa olevan lain 17 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin ja käsityöläisluvan vähittäismyyntilupa on voitu myöntää myös valmistuspaikan välittömään läheisyyteen. Välittömän läheisyyden täyttymistä arvioitaisiin vastaavasti kuin tähänkin saakka. Koska valmistuspaikat ja niiden ympäristöt ovat erilaisia, asianmukaisen vähittäismyyntipaikan sijainti suhteessa valmistuspaikkaan edellyttäisi tapauskohtaista arviointia. Olennaista olisi tarkastella myymälän sijaintia suhteessa valmistuspaikkaan siitä näkökulmasta, minkä tyyppisen toiminnan yhteyteen tai sen välittömään läheisyyteen vähittäismyyntipaikka ensisijaisesti sijoittuisi. Kaupunkiympäristössä ja varsinkin taajamissa välittömän läheisyyden käsite olisi lähtökohtaisesti suppeampi kuin maaseutu ympäristössä. Kaupunkiolosuhteissa voitaisiin lähtökohtaolettamana pitää, että vähittäismyyntipaikka sijaitsisi samassa rakennuksessa tai samassa pihapiirissä. Maaseudulla etäisyys saattaisi olla hieman suurempi edellyttäen kuitenkin, että vähittäismyyntipaikka kuuluisi selvästi samaan kokonaisuuteen valmistuspaikan kanssa. Mikäli valmistaja myös itse kasvattaisi alkoholijuomaan vaadittavia raaka-aineita valmistuspaikan yhteydessä, voisi vähittäismyyntipaikka sijaita viljelysten vieressä. Lähtökohtaisesti vähittäismyyntipaikka voisi kuitenkin sijaita enintään joidenkin satojen metrien päässä valmistuspaikasta.

Pykälän 2 *momentti* muutettaisiin kokonaan. Esityksen 3 §:ssä olisi luovuttu erillisistä tilaviinin ja käsityöläisluvan määritelmistä, minkä vuoksi muutettavassa momentissakaan ei jatkossa säänneltäisi erikseen tilaviiniä tai käsityöläisluvan koskevasta vähittäismyyntiluvasta. Sen sijaan sääntelyä muutettaisiin siten, että siinä säänneltäisiin paikallisia pientuottajia koskevasta vähittäismyyntioikeudesta siltä osin kuin kyse olisi käymisteitse valmistetuista enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä ja muulla tavoin valmistetuista enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä alkoholijuomista.

Momentin mukaan 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saisi lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamia enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamia enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä olisi, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholijuomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saisi harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Voimassa olevassa laissa tilaviinin ja käsityöläisluvan määritelmässä on tyhjentävästi määritelty ainesosat, joista kyseisiä alkoholijuomia voidaan valmistaa. Tämä on rajoittanut niiden tuotteiden myyntiä, joita valmistuspaikoilta on voinut myydä. Esimerkiksi tilaviiniä ei ole saanut valmistaa viinirypäleistä. Jatkossa valmistuspaikoilta voitaisiin myydä kaikentyyppisiä alkoholijuomia riippumatta siitä, mistä ainesosista tai minkä vahvaisista alkoholijuomista olisi kyse. Valmistuspaikalta tapahtuvaan vähittäismyyntiin asetettaisiin kuitenkin eräitä edellytyksiä, joilla varmistuttaisiin siitä, että vähittäismyynti säilyisi rajallisena eikä toiminnasta muodostuisi laajamittaista kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa Alkon monopolille.

Vähittäismyyntioikeus olisi rajattu koskemaan toimijoita, joiden koko vuosituotanto olisi enintään 100 000 litraa alkoholi juomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Vuosituotantoa laskettaessa huomioitaisiin valmistajan kaikissa eri valmistuspaikoissa ja kaikkien eri valmistuslupien alla valmistamat alkoholi juomat, ei siis pelkästään valmistusluvan haltijan kyseisen valmistusluvan alla valmistettuja alkoholi juomia. Vuosituotantomääriin lasketaan astioidut juomat, eli esimerkiksi pulloon, tölkkiin tai muuhun myyntiastiaan pakatut juomat. Vuosituotantoon ei sen sijaan lasketa sellaisia alkoholi juomia, jotka ovat vasta valmistusvaiheessa. Tähänkin saakka Lupa- ja valvontaviraston tuottamissa valmistustilastoissa on huomioitu vain valmiiksi astioidut alkoholi juomat. Esityksen tarkoituksena olisi tukea kooltaan pienempiä, käsityöläismäisesti alkoholi juomia valmistavia toimijoita. Vuosituotantomäärä määriteltäisiin puhtaana alkoholina, sillä tämä olisi yhdenvertainen tapa säännellä tuotantomääriä. Puhtaan alkoholin määrä olisi myös kohtuullisen yksinkertaista laskea laskentakaavalla $\text{juoman määrä (l)} \times (\text{alkoholipitoisuus \%} / 100)$. Valmiiden alkoholi juomien sallittu litramääräinen enimmäisraja riippuisi siitä, miten vahvoja alkoholi juomia valmistaja tuottaisi. Valittu litramäärä tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholi juomaa voitaisiin valmistaa noin 833 333 litraa vuodessa, pelkästään 15 % vahvuista alkoholi juomaa 666 667 litraa vuodessa ja pelkästään 40 % vahvuista alkoholi juomaa 250 000 litraa vuodessa. Valmistaja voisi myös valmistaa erivahvuisia alkoholi juomia, jolloin eri tuotantomäärät tulisi laskea yhteen.

Sen lisäksi, että valmistajan vuosituotanto olisi rajattu tietyn suuruiseksi, rajattaisiin myös kalenterivuoden aikana ulosmyytävän alkoholi juoman määrää siltä osin kuin alkoholi juoman alkoholipitoisuus ylittäisi 5,5/8,0 tilavuusprosenttia. Ulosmyytävä alkoholi juoman määrän rajoitus koskisi siten vahvuudeltaan Alkon monopolin piiriin kuuluvia juomia. Valmistaja saisi myydä valmistamiaan vähittäismyynti poikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholi juomia kalenterivuodessa enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholi juomaksi muutettuna. Asettamalla yläraja ulosmyytävän alkoholin määrälle varmistettaisiin, että valmistuspaikalta myytävän alkoholin määrä pysyisi rajallisena. Valittu litramäärä, 25 000 litraa puhdasta alkoholia, olisi alhaisempi määrä kuin yhden Alkon myymälän keskimääräinen vuosimyynti. Keskimääräinen Alkon myymälän vuosimyynti yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholi juomien osalta on noin 29 000 litraa puhdasta alkoholia. Ulosmyytävien alkoholi juomien suurin sallittu litramäärä riippuisi siitä, miten vahvaa alkoholi juomaa valmistaja myisi. Esimerkiksi pelkästään 12 % vahvuista alkoholi juomaa voitaisiin myydä kalenterivuoden aikana noin 208 000 litraa, pelkästään 15 % vahvuista alkoholi juomaa noin 166 000 litraa ja pelkästään 40 % vahvuista alkoholi juomaa 62 500 litraa.

Momentin mukaan edellytyksenä vähittäismyyntioikeudelle olisi, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidettäisi alkoholi juomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Edellyttämällä sitä, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuisi valmistuspaikassa, ehkäistäisiin epäterveen kilpailun muodostumista alalle. Esityksellä olisi tarkoitus tukea käsityöläismäisesti alkoholi juomia valmistavia tuottajia, joiden vähittäismyyntissä olisi tyypillisesti kyse korkeampihintaisista laatutuotteista. Valmistuspaikoilta tapahtuva vähittäismyynti olisi ensisijaisesti matkailuun liittyvää ja muodostaisi vain rajatun myyntikanavan alkoholi juomille. Alkoholi juoman valmistuslupa on kuitenkin mahdollista saada yksinkertaisempaankin toimintaan, jossa esimerkiksi muualta tullutta alkoholi juomaa ainoastaan pullotaan tai sekoitetaan valmistuspaikalla. Tämän vuoksi olisi tarpeellista asettaa vaatimuksia valmistuspaikalla tehtävälle tuotannolle silloin, kun valmistajalla olisi oikeus myydä yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholi juomia valmistuspaikalta.

Tyypillisenä osana tuotantoa pidettäisiin käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien osalta sitä, että käyminen tapahtuisi valmistuspaikalta. Voimassa olevassa laissa on tähänkin saakka edellytetty tilaviinin ja käsityöläisoluen osalta sitä, että käymisen on tullut tapahtua valmistuspaikalla. Muutoin kuin käymisteitse valmistettujen juomien osalta edellytettäisiin puolestaan lähtökohtaisesti sitä, että alkoholijuoman tislauksen tulisi tapahtua valmistuspaikassa. Tämä vaatimus koskisi esimerkiksi vodkan, viskin ja rommin valmistusta. Eri alkoholijuomalajien tyypilliset valmistusprosessit voivat poiketa toisistaan, ja siksi joidenkin juomalajien osalta voitaisiin hyödyntää myös jo valmiiksi tislattua alkoholia. Esimerkiksi ginin osalta riittävää olisi, että toinen tislauksen lisäys (mausteiden lisäys) olisi tehty tuotantopaikalla. Lisäksi maustetun viinan (mukaan lukien tilalikköörin) osalta puolestaan riittävää olisi, että tislauksen tai maseroinnin tapahtuisi valmistuspaikalla. Olennaista olisi siis se, miten alkoholipohjan jatkojalostus olisi toteutettu. Vaikka ginin ja tilalikköörin valmistuksessa voitaisiin hyödyntää muualta saatua alkoholipohjaa, tulisi prosessiin kuulua enemmän käsityötä vaativia vaiheita kuin esimerkiksi pelkästään mausteiden sekoittaminen viinapohjaan. Niin sanottujen sekoitettujen juomien, kuten hard seltzerien, osalta sen sijaan edellytettäisiin, että alkoholipohjan tuotanto sekä itse juomaseoksen valmistus tapahtuu tuotantopaikalla.

Toisin kuin tällä hetkellä tilaviinien ja käsityöläisoluen vähittäismyyntiluvan haltijoilta, jatkossa pientuottajilta ei edellytettäisi oikeudellista ja taloudellista riippumattomuutta. Alkoholijuoman valmistaja saisi kuitenkin harjoittaa yli 5,5/8,0 % vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään olevassa valmistuspaikassa. Ulosmyyntioikeuden rajaamisella yhteen valmistajan valmistuspaikkaan pyritäisiin siihen, että ulosmyyntiä harjoitettaisiin jatkossakin rajatusta määrästä valmistuspaikkoja. Jos toimijalla olisi useampi valmistuspaikka, toimija saisi itse päättää, miltä valmistuspaikalta ulosmyyntiä harjoitettaisiin. Lisäksi valmistuspaikalta edellytettäisiin sitä, että se olisi fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista. Valmistuspaikan tulisi siten olla selkeästi itsenäinen toiminnallinen kokonaisuutensa eikä samoissa tuotantotiloissa voisi olla useampia toimijoita. Fyysistä erillisyyttä edellytettäisiin nimenomaan muihin alkoholijuomien valmistajiin nähden. Jos samalla valmistajalla olisi vierekkäin kaksi valmistuspaikkaa, kuten esimerkiksi tuotantolaitos ja erillinen panimoravintola, ei fyysistä erillisyyttä edellytettäisi näiden välillä. Edellä mainituilla rajoituksilla turvattaisiin sitä, että Alkon monopoliin tehtävä poikkeus pysyisi rajattuna eikä valmistuspaikoilta tapahtuva myynti ei muodostaisi laajamittaista kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa Alkon monopolille. Kuten nykyäänkin, alkoholijuomien valmistajat voisivat kuitenkin aina hakea vähittäismyyntiluvan käymisteitse valmistettujen enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien myyntiin kaikille valmistuspaikoilleen.

Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiin ei haettaisi erillistä vähittäismyyntilupaa, vaan se sisältyisi 1 momentin 4 kohdan mukaiseen valmistajan vähittäismyyntilupaan, mikäli säädetyt edellytykset täyttyisivät. Alkoholijuoman valmistajan tulee voimassa olevan lain 8 §:n perusteella lupaa hakiessaan toimittaa tarpeellinen selvitys toiminnasta. Luvanhakijan tulisi siten vähittäismyyntilupaa hakiessaan ilmoittaa, aikoisiko luvanhakija harjoittaa myös vahvempien alkoholijuomien myyntiä ja toimittaa tätä koskevat tarpeelliset selvitykset. Mikäli valmistaja olisi harjoittanut valmistuspaikalta aikaisemmin enintään 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä, mutta haluaisi jatkossa harjoittaa vahvempien alkoholijuomien vähittäismyyntiä, sovellettaisiin voimassa olevan lain 11 §:ää muutosten ilmoittamisesta. Sen mukaan jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että myönnetty lupa ei enää kata muutunutta toimintaa, luvanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin viittaus 2 momentissa tarkoitettuun lupaan. Säännöksessä viitattaisiin jatkossa 1 momentissa tarkoitettuun lupaan, jonka myöntämisen edellytyksenä olisi lisäksi, että hakija on laatinut lain 56 §:ssä tarkoitettua omavalvontasuunnitelman. Muutos olisi tarpeen, sillä ehdotettavassa 2 momentissa ei säädettäisi omasta erillisestä vähittäismyyntiluvasta, vaan kyse olisi 1 momentin 4 kohdan mukaiseen vähittäismyyntilupaan liittyvästä laajennetusta ulosmyyntioikeudesta, jonka edellytyksistä säädettäisiin ehdotettavassa 2 momentissa.

71 §. Seuraamusmaksu. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos uuden 8 kohdan lisäämisen johdosta. Uuden 8 kohdan mukaan luvanhaltijalle voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, jos vähittäismyyntissä olisi rikottu 17 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia. Näiden velvoitteiden rikkominen olisi tarpeellista ulottaa seuraamusmaksulla sanktioitavaksi, jotta toimintaan voitaisiin tarvittaessa puuttua samalla tavalla kuin muussakin vähittäismyyntissä tapahtuneisiin rikkomuksiin. Seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos luvanhaltija harjoittaisi 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä, mutta tämän vuosituohtanto ylittäisi 100 000 litraa alkoholiuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös, jos luvanhaltija myisi käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholiuomia kalenterivuoden aikana enemmän kuin 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Lisäksi seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos tyyppillinen osa alkoholiuoman tuotannosta ei tapahtuisi valmistuspaikassa. Näin ollen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos valmistuspaikassa esimerkiksi vain pulloitettaisiin alkoholiuomia. Seuraamusmaksu voitaisiin edelleen määrätä, jos luvanhaltija harjoittaisi 17 §:n 2 momentin mukaista vähittäismyyntiä useammassa kuin yhdessä valmistuspaikassa, tai jos valmistuspaikka, jossa 17 §:n 2 momentin mukaista vähittäismyyntiä harjoitetaan, ei sijaitisi fyysisesti erillään muista alkoholiuomien valmistajista.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Alkoholilain nojalla annettuja valtioneuvoston asetusta alkoholilain täytäntöönpanosta (151/2018) ja sosiaali- ja terveysministeriön asetusta alkoholilain valvonnasta (158/2018) muutettaisiin vastaamaan lain uutta sääntelyä.

10 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan syksyllä 2026.

Lakiin lisättäisiin käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajia koskeva siirtymäsäännös. Sen mukaan tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa katsottaisiin lain voimaan tullessa 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiseksi valmistusluvanhaltijan vähittäismyyntiluvaksi. Käsityöläisluen ja tilaviinin valmistajien ei siis tarvitsisi lain voimaantullessa hakea uutta lupaa, vaan aikaisemmin myönnetty lupa mahdollistaisi aikaisemman toiminnan jatkamisen.

11 Toimeenpano ja seuranta

Uudistuksen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveysvaikutuksia seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Lupa- ja valvontaviraston kanssa.

12 Suhde muihin esityksiin

Hallitus antoi esityksen eduskunnalle alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp) 25.9.2025. Esitys koskee alkoholijuoman toimittamista, rajat ylittävää etämyyntiä ja markkinointia. Osana kyseistä hallituksen esitystä on tarkoitus ehdottaa muutoksia myös alkoholilain 17 §:ään ja 71 §:ään, joita muutettaisiin myös tässä esityksessä. Tämä olisi huomioitava tämän hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyssä.

13 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

13.1 Oikeus työhön ja elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Elinkeinovapaus sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjaan, jonka 16 artiklan mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Perusoikeuskirjan 15 artiklassa on turvattu oikeus harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. EU:n oikeuden soveltamisalalla oleva kansallinen laki ei saa olla ristiriidassa EU:n perusoikeuskirjan määräysten kanssa. Lainvalmistelussa on näin ollen otettava EU:n perusoikeudet huomioon siltä osin kuin asian, josta valmistellaan kansallista lainsäädäntöä, voidaan katsoa kuuluvan EU:n oikeuden soveltamisalan piiriin. Esimerkiksi tapauksessa C-198/14 Visnapuu EU:n tuomioistuin tutki ja sovelsi nimenomaan alkoholilaisissa säädettyjä vähittäismyynnin lupajärjestelmää ja Alkon yksinoikeutta koskevia säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta se on pitänyt alkoholiin liittyvän elinkeinonharjoittamisen eri muotojen luvanvaraistamista hyväksyttävänä muun muassa alkoholin käyttöön liittyvien terveyshaittojen pienentämiseksi ja sen käytöstä aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Sama koskee myös yksinoikeutta koskevaa sääntelyä (ks. PeVL 48/2017 vp). Esityksessä ehdotettava alkoholijuomien tuottajien ulosmyyntioikeuden laajentaminen kytkeytyisi voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaiseen alkoholijuomien valmistajalle myönnettävään vähittäismyyntilupaan. Vähittäismyynti olisi siis jatkossakin luvanvaraista toimintaa, vaikka kyseessä ei olisi sinänsä uusi lupatyyppi. Toiminnan luvanvaraisuuden voidaan katsoa muodostavan sinänsä poikkeuksen pääsääntönä olevaan elinkeinovapauteen. Lakiehdotus tosiasiallisesti kuitenkin laajentaisi elinkeinovapautta purkamalla alkoholielinkeino toiminnan rajoituksia, sillä lakiehdotuksen mukaan jatkossa nykyistä useammat alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia valmistuspaikalta suoraan asiakkaille. Ehdotettava sääntely siis laajentaisi osin elinkeinonharjoittamisen oikeutta ja toisaalta myös oikeutta työhön, sillä se mahdollistaisi uudenlaisia alkoholijuomien myyntikanavia, kuten väkevien alkoholijuomien ulosmyyntioikeuden niiden valmistajille. Valmistuspaikalta tapahtuva ulosmyynti edellyttäisi kuitenkin vähittäismyyntilupaa toiminnan asianmukaisuuden ja tehokkaan viranomaisvalvonnan varmistamiseksi. Perustuslakivaliokunta on alkoholilain muutosta koskevassa lausunnossaan PeVL 10/2024 vp katsonut, että tuolloin käsiteltävänä olleen lakiehdotuksen arvioinnin kannalta keskeistä oli, ettei kyse ollut uudesta rajoituksesta

elinkeinonharjoittamiseen, vaan siitä, että osa sillä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluneista tuotteista siirrettiin vähittäismyynnin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen kyseisellä ehdotuksella tosiasiallisesti vähennettiin alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä. Perustuslakivaliokunta toisti kantansa alkoholijuoman toimittamista, etämyyntiä ja markkinointia koskevasta hallituksen esityksestä HE 131/2025 vp antamassaan lausunnossa²² todeten, että kyseisen lakiehdotuksen arvioinnin kannalta keskeistä on, ettei kyse ole uudesta elinkeinonharjoittamiseen liittyvästä rajoituksesta, vaan kyseisellä ehdotuksella tosiasiallisesti vähennetään alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä.

Yli 8 % vahvuisten käymisteitse valmistettujen ja yli 5,5 % vahvuisten muulla tavoin valmistettujen alkoholijuomien ulosmyynti valmistuspaikoilta olisi muuta alkoholilain vähittäismyyntiä vastaavalla tavalla luvanvaraista toimintaa. Kyse on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta erityislaatuudesta taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Alkoholijuomien valmistusluvan haltija tarvitsisi vähittäismyyntiluvan valmistamiensa alkoholijuomien ulosmyyntiin valmistuspaikalta. Vähittäismyyntilupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen ja sen valvontaan tarvittavat edellytykset täytyisivät. Luvan hakijaan liittyvät vaatimukset liittyisivät erityisesti luotettavuuteen ja taloudellisiin edellytyksiin, jotka vaikuttavat osaltaan hakijan kykyyn noudattaa alkoholilain säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset, kuten täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinoissa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lain vastaiseen toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa, jotta alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittoja voitaisiin ehkäistä. Ehdotettava sääntely toteuttaa siten myös alkoholilain tarkoitusta oikeasuhtaisella ja tehokkaalla tavalla.

Nyt ehdotettava sääntely mahdollistaa uudenlaisen tavan harjoittaa alkoholielinkeinoja ja voi siten myös lisätä työpaikkoja alkoholielinkeinoon. Toisin sanoen, suhteessa voimassa olevaan alkoholilainsäädäntöön ehdotettu muutos pääosin vähentäisi alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia. Tämä turvaisi osaltaan elinkeinonvapautta ja oikeutta työhön oikeasuhtaisella ja alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta toteuttavalla tavalla.

13.2 Yhdenvertaisuus

Lakiehdotuksella on merkitystä myös perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Perustuslain 6 §:ssä ilmaistaan paitsi perinteinen vaatimus oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatus tosiasiallisesta tasa-arvosta. Perusoikeusuudistusta koskevan

²² PeVL 1/2026 vp.

hallituksen esityksen mukaan lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43).

Lähtökohtaisesti perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3). Nyt ehdotettu muutos koskee lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä ja niiden asemaa. Muutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia niiden luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan, joiden elinkeinotoiminta perustuu alkoholijuomien valmistukseen.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava korostetusti huomioon se, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (esim. PeVL 10/2024 vp, s. 3, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunnan mukaan oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava korostetusti huomioon yhdenvertaisuusperiaatteen sanottu suhde lainsäätäjän harkintavaltaan (PeVL 1/2026 vp, s. 3.) Alkoholijuomien valmistusluvan haltijat ovat lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä, vaikka valmistuslupa voidaan myöntää myös luonnolliselle henkilölle. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yhdenvertaisuusnäkökulmalla on suhteellisen vähäinen merkitys sellaisessa sääntelyssä, joka kohdistuu suurelta osin oikeushenkilöihin (PeVL 37/2010 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta katsoi alkoholijuoman toimittamista, etämyyntiä ja markkinointia koskevasta hallituksen esityksestä HE 131/2025 vp antamassaan lausunnossa, että kyseisessä esityksessä ehdotettu sääntely rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavia toimijoita ja kotimaan vähittäismyyjiä koskien ei muodostu sääätämisyjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmalliseksi perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta (PeVL 1/2026, s. 3).

Esityksellä mahdollistettaisiin osalle alkoholijuomien valmistajista sellaisten tuotteiden vähittäismyynti, joita tällä hetkellä voi myydä vain Alko. Muut vähittäismyyntiluvan haltijat kuin alkoholijuomien valmistajat eivät voisi jatkossakaan myydä käymisteitse valmistettuja enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistettuja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Lisäksi valmistajista vain tietyntyyppiset toimijat voisivat harjoittaa yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Esitys kohtelisi siten eri tavalla alkoholijuoman valmistajia suhteessa muihin alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijoihin. Lisäksi esitys kohtelisi eri tavalla erikokoisia alkoholijuoman valmistajia. Erilaista kohtelua voidaan kuitenkin pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena toimena, sillä tarkoituksena on suojata Alkon monopoliasemaa ja siten kansanterveyttä. Esityksen tarkoituksena olisi helpottaa suhteellisen pienten alkoholijuomien valmistajien elinkeinon harjoittamista ja edistää matkailua ja turismia alkoholijuomien valmistuspaikoille, kuten viinitiloille ja panimoihin. Alkoholijuomien valmistajia koskevassa ehdotetussa 17 §:n 2 momentin mukaisessa ulosmyyntioikeudessa olisi kyse rajatusta poikkeuksesta Alkon monopoliin, joka ei muodostaisi laajamittaista Alkon monopolin kanssa kilpailevaa vähittäismyyntikanavaa. Alkolla olisi edelleen lain 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen

vähentämiseksi 6 §:ssä säädetyin poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

Alkoholijuomien vähittäismyynti valmistuspaikoilta poikkeaisi monin tavoin tavanomaisesta vähittäismyynnistä. Yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien myynti olisi sidottu valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Asiakkaiden tulisi siis ostaa alkoholijuomat suoraan valmistuspaikalta. Poikkeuksen piiriin kuuluvat alkoholijuomien valmistajat voisivat myydä valmistuspaikalta yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisia alkoholijuomia vain, jos olisivat itse valmistaneet alkoholijuoman. Vähittäismyyntiä voitaisiin Alkon monopolin alaisten tuotteiden osalta harjoittaa ainoastaan sillä edellytyksellä, että alkoholijuoman käyminen tai muu tyypillinen osa tuotannosta olisi tapahtunut kyseisessä valmistuspaikassa. Vähittäismyyntioikeus koskisi tällöin sellaisia toimijoita, jotka valmistaisivat alkoholijuomia käsityöläismäisesti tai muutoin merkittävässä määrin osallistuvat alkoholijuoman valmistusprosessiin. Tämän vuoksi vähittäismyyntioikeus koskisi ainoastaan pienempiä toimijoita, eli enintään 100 000 litraa puhdasta alkoholia vuodessa tuottavia valmistajia. Poikkeuksen piiriin kuuluvissa alkoholijuomissa ei lähtökohtaisesti olisi kyse halpahintaisista tuotteista, vaan tyypillisesti korkeahintaisemmista erikoistuotteista. Koska alkoholijuoman valmistajat voisivat myydä vain valmistuspaikalla valmistettuja tuotteita, olisi valikoima hyvin rajattu. Asiakkaat, jotka ostaisivat tuotteita valmistuspaikoilta, olisivat suurilta osin vierailijoita, jotka olisivat tulleet vähittäismyyntipaikalle matkailuelämysten vuoksi. Vähittäismyyntipoikkeus olisi edellä kuvatuin tavoin hyvin rajoitettu, minkä vuoksi valmistuspaikoilta myytävän alkoholin osuus yli 5,5/8,0 prosentin vahvuisten alkoholijuomien kokonaismyynnistä olisi jatkossakin todennäköisesti hyvin pieni. Esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Samalla esityksessä edistettäisiin väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti huolehtimalla siitä, että Alkolla olisi jatkossakin kansanterveyden suojeluun perustuva monopoliasema.

Edellä mainituin perustein erilaiselle kohtelulle olisi hyväksyttävä peruste ja sääntely olisi oikeasuhtaista tavoiteltuun päämäärään nähden.

13.3 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19.3 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on lisäksi tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan²³. Myös EU:n perusoikeuskirjan 35 artiklan mukaan jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja lääkinnällistä hoitoa kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisin edellytyksin.

Vaikka esityksessä ehdotetun muutoksen johdosta alkoholijuomien saatavuus lisääntyisi jonkin verran, ei esityksen arvioida vaikuttavan alkoholin kokonaiskulutukseen tai alkoholin riski- ja humalakäyttöön Suomessa. Valmistuspaikoilta ostetut alkoholijuomat ovat keskimäärin suhteellisen kalliita tuotteita. Yli 5,5/8,0 % vahvuisten alkoholijuomien myynnin tulisi tapahtua

²³ Ks. hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp. s. 71).

valmistuspaikalta eikä näitä tuotteita voitaisi toimittaa kotiin. Lähtökohtaisesti kyse olisi tuotteista, joita asiakkaat ostaisivat mukaan valmistuspaikalla tapahtuvan vierailukäynnin päätteeksi. Hyvin harva kuluttaja ostaa pääasiallisesti kuluttamansa alkoholin suoraan valmistuspaikan yhteydessä toimivasta vähittäismyyntipaikasta. Lisäksi vähittäismyynti valmistuspaikoilta olisi luvanvaraista ja sitä koskisi samat säännökset kuin muutakin vähittäismyyntiä. Toiminnassa tulisi siten noudattaa esimerkiksi luovutuskieltoja alaikäisille ja päihtyneille. Vähittäismyyntiä voitaisiin harjoittaa vain rajattuina kellonaikoina eli kello 9–21 välillä. Sääntelyllä pyrittäisiin minimoimaan toiminnasta mahdollisesti aiheutuvia riskejä.

Esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä sääntelyä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Esityksen mukainen alkoholijuomien nykyistä laajemman vähittäismyyntin salliva sääntelymalli perustuisi lupajärjestelmään, jossa toimivaltaiset viranomaiset pystyisivät valvomaan toimintaa ja tällä pyrittäisiin osaltaan edistämään väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti.

13.4 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen laillisuusvaatimuksen tärkeimmät ainesosat. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan näitä ovat ainakin vaatimus rikoksina rangaistavien tekojen määrittelemisestä laissa, taannehtivan rikoslain kielto, rikoslain analogisen soveltamisen kielto, vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittelemisestä laissa, tekohetkellä säädettyä ankaramman rangaistuksen käytön kielto ja vaatimus rikosoikeudellisten normien laintasoisuudesta (ks. HE 309/1993 vp). Säännös edellyttää myös, että kunkin rikoksen tunnusmerkistö on soveltajan kannalta riittävällä täsmällisyydellä ilmaistava laissa. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että niin sanotun blankorangaistussääntelyn suhteen tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutusketjut ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävistä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi säädetystä teosta (esim. PeVL 63/2022 vp, s. 6 ja PeVL 10/2016 vp, s. 8-9).

Alkoholirikoksista säädetään rikoslain 50 a luvussa (39/1889), eikä rikoslain säännöksiä ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan alkoholirikoksesta tuomitaan se, joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa. Alkoholirikoksesta on säädetty rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Alkoholirikoksen törkeästä tekemuodosta säädetään rikoslain 50 a luvun 2 §:ssä ja lievästä tekemuodosta lain 50 a luvun 3 §:ssä. Alkoholirikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tahallisuutta.

Alkoholijuomien pientuottajien ulosmyyntioikeuden edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentissa. Näiden edellytysten rikkominen voisi täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Rangaistavuus edellyttää perustuslain 8 §:n mukaisen laillisuusperiaatteen täyttävää selkeää ja tarkkarajaista tunnusmerkistöä. Alkoholijuomien pientuottajien velvollisuuksista olisi säädetty selkeästi ja tarkkarajaisesti. Ehdotetun 17 §:n 2 momentin mukaan 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saa lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tyypillinen osa tuotannosta

olisi tapahtunut valmistuspaikassa. Pykälässä lueteltaisiin keskeisimmät tuotantotavat, joita ei pidettäisi tyypillisenä osana tuotantoa. Säännökseen olisi kuitenkin pakko jättää tietynasteista joustavuutta, sillä juomien tuotantotavat kehittyvät jatkuvasti eikä niitä siksi ole mahdollista luetella tyhjentävästi laissa. Mikäli luvanhaltija rikkoisi edellä mainittuja toiminnalle säädettyjä määrällisiä rajoitteita vuosituotantomäärän tai vuosittaisen ulosmyyntimäärän osalta, voisi menettely tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. Kyseessä voi olla esimerkiksi tilanne, jossa luvanhaltija myisi valmistuspaikalta pientuottajapoikkeuksen piiriin kuuluvia alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enemmän kuin 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna tai luvanhaltijan vuosituotanto ylittäisi laissa säädetyn määrän. Lisäksi toiminnanharjoittajan menettely voisi tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi, mikäli tämä rikkoisi vaatimusta siitä, että tyypillisen osan tuotannosta tulee tapahtua valmistuspaikassa. Tällainen tilanne voisi syntyä esimerkiksi silloin, jos muualla valmistettuja alkoholijuomia vain pulloitettaisiin tai sekoitettaisiin valmistuspaikassa.

13.5 Seuraamusmaksu

Esityksen 71 §:n 1 momentin uuden 8 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi määrätä luvanhaltijan maksamaan seuraamusmaksun, jos vähittäismyynnissä rikottaisiin 17 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia. Kyse on velvollisuuksista, joita luvanhaltijan tulee noudattaa harjoittaessaan 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että seuraamusmaksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu, vaan se on luonnehdittavissa lainvastaisesta teosta määrättäväksi sanktioluonteiseksi hallinnolliseksi seuraamukseksi. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista.

Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa.²⁴ Lakiehdotuksessa säädettäisiin täsmällisesti ja selkeästi seuraamusmaksua koskevan maksuvelvollisuuden perusteista. Seuraamusmaksun suuruuden perusteista, luvanhaltijan oikeusturvasta samoin kuin maksun täytäntöönpanon perusteista säädetään täsmällisillä säännöksillä voimassa olevassa alkoholilaissa, ja näitä säännöksiä sovellettaisiin myös 71 §:n 1 momentin uuden 8 kohdan mukaisissa tilanteissa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

²⁴ Ks. esim. PeVL 2/2017 vp, s. 4-5 ja PeVL 43/2013 vp, s. 3.

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin 14 ja 15 kohta ja 3 momentti,
muutetaan 17 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta sekä 2 ja 3 momentti ja 71 §:n 1
momentin 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta
laissa 305/2024, sekä
lisätään 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen valmistusluvan haltijalle.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saa lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä on, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidetä alkoholijuomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saa harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62

§:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehoituksista huolimatta noudatettu;

8) vähittäismyynnissä on rikottu 17 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sillä, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 17 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa, katsotaan olevan tämän lain tultua voimaan tämän lain 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu vähittäismyyntilupa.

Helsingissä 1.4.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin 14 ja 15 kohta ja 3 momentti,
muutetaan 17 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta sekä 2 ja 3 momentti ja 71 §:n 1
momentin 7 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 17 §:n 1 momentin johdantokappale ja 4 kohta
laissa 305/2024, sekä
lisätään 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

14) tilaviinillä oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa;

(kumotaan)

15) käsityöläisoluella oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista

(kumotaan)

viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

Jos kaksi tai useampi 1 momentin 14 ja 15 kohdassa tarkoitettu alkoholijuomien valmistaja harjoittaa keskenään tuotannollista tai toiminnallista yhteistyötä, sen ei katsota merkitsevän, että niiden välillä on oikeudellinen tai taloudellinen riippuvuussuhde. Tuotannolliseksi ja toiminnalliseksi yhteistyöksi katsotaan alkoholijuoman valmistuksessa tarvittavien raaka-aineiden ja tarvikkeiden hankinta sekä alkoholijuoman pakkaaminen, markkinointi ja jakelu. Tätä momenttia sovellettaessa edellytyksenä kuitenkin on, että yhteistyössä tuotettujen alkoholijuomien yhteismäärä ei ylitä tilaviinin valmistajien osalta 100 000 litraa ja käsityöläisluen valmistajien osalta 500 000 litraa.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

(kumotaan)

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen valmistusluvan haltijalle.

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaisissa tarkoitettussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitettun omavalvontasuunnitelman.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka

4) alkoholijuomien valmistuspaikan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen valmistusluvan haltijalle.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmistusluvan haltija, jonka vuosituotanto ei ylitä 100 000 litraa alkoholijuomia puhtaaksi alkoholiksi muutettuna, saa lisäksi myydä kyseisessä valmistuspaikassa käymisteitse valmistamiaan enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä ja muulla tavoin valmistamiaan enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 25 000 litraa puhtaaksi alkoholiksi muutettuna. Edellytyksenä on, että tyypillinen osa tuotannosta tapahtuu valmistuspaikassa. Tyypillisenä osana tuotantoa ei pidetä alkoholijuomien astiointia, sekoittamista, laimentamista, suodattamista tai muuta vastaavaa yksinkertaista käsittelyä. Alkoholijuomien valmistaja saa harjoittaa käymisteitse valmistettujen enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien ja muulla tavoin valmistettujen enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain yhdessä muista alkoholijuomien valmistajista fyysisesti erillään sijaitsevassa valmistuspaikassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 56 §:ssä tarkoitettun omavalvontasuunnitelman.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka

Voimassa oleva laki

62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu.

Ehdotus

62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu;
8) vähittäismyynnissä on rikottu 17 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sillä, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 17 §:n 2 momentin mukainen tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa, katsotaan olevan tämän lain tultua voimaan tämän lain 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu vähittäismyyntilupa.
